AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Irak'ta ihtilâl

AKİS

Sayı: 451 Cilt: XXVII Yıl: 9 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İş Haberler Kısmı: Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı re Kenan Taşçıoğlu (istanbul), Seyfi özgenel (İzmir) -Dış Haberler KıSmı : Deniz Baykal - İktisadi haberler kısmı: Fasih İnal - Magazin Kısmı: Jale Candan, Türkân Türker Akbulut, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro: Lûtfi Ay, Naciye Fevzi.

Resim
AK Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf
Sungar Taylaner - Kutay Kayalı

Klişe
Doğan Klişe Atelyesii

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No. 15/3
Tel: 11 88 96

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (11 nüsha) 10.00 lira
6 aylak (10 nüsha) 10.00 lira
1 senelik (51 nüsha) 40.00 lira

İlan Şartları
Santimi 10 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına *uymayı* taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi
Basıldığı tarih
14.2.1963

Fiyatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

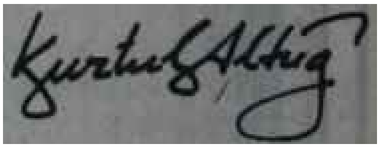
Bu hafta bir yabancı memlekette cereyan eden bir hadise bizde en önem-1i haberi teşkil etti. Iraktaki yeni ihtilal her yerde, herkes tarafından konuşuldu. AKİS, kapak resmi olarak devrilen Irak diktatörü General Kasımı, kapak konusu olarak da Irak Hâdiselerini seçti.

Hadisenin cereyan tarzını ve bunun hatıra getirdiği fikirleri DÜNYADA OLUP BİTENLER sayfalarımızda bulacaksınız. Bunlar, dış hâdiseler yazarımız Deniz Baykal tarafından haftanın ortasında ve bütün haberler en ciddi şekilde değerlendirilerek hazırlandı. Bundan önce de bir kaç çok başarılı kapak yazışını okuduğunuz Deniz Baykalın bu yeni yazısında bilinmeyen çok şey anlatılmakta ve asıl önemlisi hâdiselerin sathından derinine inilmektedir. Iraktaki yeni ihtilâlin anatomisi o sayfalarda mükemmelen çizilmektedir.

Ancak Irak ihtilâlinin bizde de akisleri olmuştur. Bunların bir kısmı YURTTA OLUP BİTENLER sayfamızdaki "Millet" ve "Haftanın İçinden" başlıklı kısımlardadır. Bir diğer eğlenceli kısmı ise ONLAR Kİ... saytaraızdadır. Bu sayfayı hazırlayan Hüseyin Korkmazgil Basım taramış ve herkesin Irak hâdiselerini nasıl değerlendirdiğini, nasıl göstermek istediğini, kelimelerin altına' hangi mânaları sokmağa çalıştığını tesbit etmiştir. Bir taraftan A. P. nin intikamcı takımının, bir taraftan darbe hevesi yüreğinde kalmış çevreletin, bir taraftan "27 Mayıs hedefine varamamıştır, haydi yenisine bakalım" cıların, bir taraftan solcu organların, bir taraftan da tarafsız müşahitlerin Iraki göstererek ne söyledikleri bu güzel derlemede ortaya serilmektedir.

Bu pasajları okuduktan sonra bizim, AKIS'in odalarında kendi kendimize söylediğimiz "İnsanlar sinekten bile yağ çıkarıyorlar!" oldu. Gerçekten de Irak ihtilâlcilerine, kendilerinin dahi hatırlarından geçmemiş niyetler ve sebepler izafe etmek sinekten yağ çıkarmak hususunda geniş bir meharetin değil değil midir? Her halde bu hafta ONLAR Kİ.. kısmımız büyük alâkayla okunacaktır.

Saygılarımızla

İçindekiler

günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Filmcilik - Geçenlerde, Meclis komisyonunda yeni Bütçe görüşülürken ortaya çıkan "Emekli Sandığının perişan hali"nin sebeplerini arayanlar bunu, gazetelerin sinema ilânları sayfasında buldular. Sinema mevsiminin sona ermek üzere bulunduğu şu günlerde -Mart sonundan itibaren sinemalar ölü sezona girerler- İstanbulda Rüya sinemasının temaşa hayatı"a girdiği şatafatla ilân edildi. Emek sinemasının da onu takip edeceği müjdelendi.

Rüya sineması, Belediyenin bütün sinemalarda lüzumlu gördüğü tamiratı yeni bitirmişti. Öteki de, bitirmek üzereydi. Halbuki Beyoğlunun diğer sinemaları bu tâmiratı yazın yapmışlar çoktan tamamlamışlar, yeni sezonda kaplarını Vakti zamanında açmışlardı.

Gecikmenin sebebi pek basittir; Diğer sinemalar, zarar edince bunu sineye çeken ve o yüzden işletme ekonomisinin bütün şartlarına uyan ticaret erbabı tarafından işletilmektedir. Rüya ve Emek ise, ziyadesiyle meşhur Emekli Sandığına atar ve onlar zarar etti mi. bu, zavallı emeklilerin sırtına yüklenmektedir.

Emekli Sandığının dünya sinemasına kazandırdığı, sahip olduğu sinema binalarını bizzat işletmek için hususi şirket kurmuş olmasından ibaret değildir. Emekli Sandığı "İstanlbulun imarı deliliği" içinde İstanbul Belediyesine para temin etmek için Serkldoryan blokunu satin almak zorunda bırakılmış, böylece sinema binalarına isteristemez sahip olmuştur. Peki, bunları bir bilene kiraya verse ya! Hayır, bir şirket kurmuş, kendili sinema işletmeciliğine girişmiştir. Bununla da yetinmemiş, film ithalâtı işlerine dalmıştır. Arkasında Emekli Sandığı olduğu için dünya piyasalarında "mirasyedi" ünvanını kolaylıkla kazanmış, film satın almalarındaki cömetliğiyle "Ne iyi şirket bu, yahu!" dedirtmiştir. Getirdiği filmleri kendi sinemalarında gösterdiği gibi bunların dağıtımını da iki "becerikli iş adamı" na vermiş, onları da faaliyetinden ziyadesiyle müstefit kılmıştır.

Emekli Sandığı sinemasının Kapısındaki levha
Devlet malı deniz!

Müstefit olmayan, tabii, bu gibi faaliyetlerin şartlarını da, esasını da, trüklertni de bilmiyen Emekli Sandıgı olmuş, kamburunun üstünde kambur birikmiş, en sonda avuç açacak duruma düşmüştür.

Tekel gazoz yaptığı zaman "Devlet gazoz yapar mı?" diye feryat edenlerin kulakları çınlasın. Ama her halde, devletçiliği liberal ekonomiye tercih edenlerin bile hedefi sinemacılık ve filmcilik yapan Emekli Sandığı değildir. Emekli Sandığı maşallah, şimdi bütün- ilericilerin ilerisindedir.

Tayinler — 1963 Yılı Bütçesinde tasarruf yapabilme;; için kaldırılan tayinlere paralel olarak Dışişleri Bakanlığı gömüldüğü ataletten sıyrılarak yavaş yavaş kıpırdamağa başladı. Tayin kararnamesini hazırlayan komisyon son günlerde sık sık toplanmakta, ama dışarıya haber sızdırmak pek mümkün olamamaktadır. Bilhassa genç hariciyecilerin ve koltuğunda yıllanmış genel müdürlerin heyecanla bekledikleri kararname Şubat sonlarında açıklanacaktır.

Kimsesiz çocuklara yardım — İzmirde bulunan, özellikle NATO'da görevli amerikanların eşleri geçen hafta, İzmirlilerin halâ gıpta ile bahsettikleri çok orijinal bir eğlence serisine başladılar. "İzmirdeki Amerikan Hanımları Misafirperverler Grubu" tarafından düzenlenen . ve amacı muhtaç ve kimsesiz türk çocuklarına yardım olan bu orijinal eğlenceler serisinin ilki İzmir Amerikan Subay Klübünde yapıldı. İki gece üst üste yapılan eğlencelere "Güney Denizi Partisi" adı verilmişti. Albay William'ın eşi Mrs. William, D. Neil gecenin organizatörüydü. Eğlencenin kostümlü olması gecenin; esprisini teşkil ediyordu. Normal kıyafetle gelenlerden alman tazminat ve teberrularla dolar ve türk liraları hayli büyük bir yekûn tuttu. 2400 doları - 24 bin lira- bulan hasılat, haftanın ortalarındı. Karşıyada Öksüzler Yurduna teslim edildi.

Mesken — Önümüzdeki inşaat mevsiminde Başkentte inşaatların rekor seviyesine yükseleceği sanılmaktadır.

Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğüne yapılan müracaatlara göre 2893 tek ve çift katlı ev apartman haline getirilecektir. Bu konu ile ilgili olarak inşaatçılar hükümete bağlı tesislerde imal edilmekte olan demir ve çimento fiyatlarının dondurulmasını istemektedirler. Kapı, pencere, banyo, lavabo ve musluk gibi malzemeler için imalâtçı firmalar arasındaki rekabet sebebiyle böyle bir tedbire lüzum görülmemektedir.

Dünyadan Akisler

Batı Almanya — Cuma günü Senato, hükümeti İngilterenin Ortak Pazara girmesini sağlamak için mümkün olan her şeyi yapmaya çağıran bir karar tasarısını ittifakla kabul etti. Parlamentoda böyle bir tasarıya pek nadiren rastlanabilir. Bu, böyle bir dikenli konuda, De Gaulle'ün karşısına açıkça çıkmaktan -çekinen Adenauer'e yapılan yeni bir - baskıdır. Sonbaharda çekilmeden önce Fransız—Alman anlaşmasının parlamentoda tasdik edilmesini isteyen Adenauer bu anlaşmayı önceden kabul etmesi gereken Senatonun talebini dikkate almak zorunda kalacaktır.

Cin — Uzak doğudaki bölgesel İktisadi teşkilâtlar tarafından bir Asya Ortak Pazarı kurulması için teşebbüsler yapılmaktadır. Böyle bir pazarın önde gelen Üyeleri arasında Japonya, Filipinler, Hindistan ve Pakistan da yer alacaktır. Teşebbüsü engelleyecek bir çok siyasi, ekonomik sebeplere rağmen, buna, bölgenin uzun vadeli gelişmesi dikkate alındığı takdirde müsbet karşılanacak bir adım denilebilir.

Birleşik Amerika — New - York'ta dokuz büyük gazetenin 66 günden beri çıkmamasına sebep olan teknisyenler grevini sona erdirebilmek için hafta başında bütün bir gece devam eden görüşmelerden de müsbet bir sonuç alınamadı. Gazete sahipleri toplantıdan ayrılırken görüşmelerin devam etmesi konusunda bir kararları olmadığını söyledi. New - York'un üçüncü ayını da gazetesiz kapatması ihtimali bugün her zamankinden fazladır.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Sayı: 451 Cilt: XXVII Yıl: 9 16 Şubat 1963

YURTTA OLUP BİTENLER

Irak **ihtilâlinin** A.P. li gazetelerdeki **akisi**
Aç tavuk arpa ambarında

Millet

İki devrin farkı

Bu hafta Türkiyede en çok konuşulan konu, Irak hâdiseleri oldu. Hâdiselerin Irak ve memleketimizin dış güvenliği, mensubu olduğumuz bölgedeki kuvvet dengesi bakımından önemi az tefsirin konusunu teşkil etti. Tıpkı 1958'deki ilk Irak İhtilâlinde olduğu gibi daha çok zihinler, kendilerine göre bir model bulma gayretinde göründüler ve mürekkepler o istikamette akıtıldı. Hele A. P. nin, muhayyelesi ileri gidemeyen, ama şartlar bambaşka bulunduğundan sadece gülünç olan bazı yayın organlarıyla kalemleri yeni harekette eskisinin intikamını bulmakla kendi kendilerini tatmin ettiler. Ama 1958'de-18nin aksine, İktidarın Başının hiç aldırmaması, serinkanlılığını hiç bozmaması, suniliği üzerinden akan ben zetmeleri gülmekle karşılaması en sonda taktiğin sahiplerini çileden çıkardı. Nitekim haftanın başlarında Yeni İstanbul ve Adalet gibi gazeteler sinirliliklerini açığa vuruyorlar, Türkiyede bir ihtilâl, hükümet darbesi gibi hareketleri haklı gösterecek şartlardan hiç birinin bulunmadığırn yazan ciddi Büyük Basına saldırıp duruyorlardı.

Bu başarısızlığa, Iraktaki yeni hâdiselere yakıştırılmak istenilen mânanın pek zorlama bir mâna olması da geniş ölçüde yardım etti. Zira Iraktaki yeni hareket, 1958'de devrilen ideal arkadaşlarının taraftarlarıyla uzaktan yakından alâkalı değildir. Kasıma karşı duyulan hiddet, Nuri es Sait idaresini deviren harekete başlık etmesinin değil, kendisinin bir ikinci Nuri es Sait olmasının ve demokratik nizamı getirmemeşinin neticesidir. Böyle olunca, birim yakıştırmacıların yaratmak istedikleri hava kendiliğinden sönüp gitmiştir. Zira Irakta olanlar, İsmet İnönünün ne kadar sağlam görüşlü olduğunu ve dört bir taraftan gel?n diktatör olma telkinlerine en ufak iltifatı göstermemekle, aksine, bu **çeşit** her hevesten herkesi vazgeçirmekle ne büyük iyilik ettiğinin delilini teşkil etmektedir. Bizim İhtilâkmiz 14lleri tasfiye etmekle hem kendini, hem 14 genç ihtilâlciyi "Kasımın âkıbeti"nden korumuştur. Bizim rejimimiz 22 Şubat sergüzeştçilerin'! baraj teşkil etmekle Türkiyeyi "Irakın âkıbeti"nden kurtarmıştır. Iralan kabul etmediği bir sistemi Türkiye ve türkler, türk gençliği, türk ordusu kabul edecek! 1963'de! Cumhuriyetin kırkıncı, çok partili hayatın onsekizinci yılında!

Demokrasinin dışındaki her temayülün bize ne getireceğini, geleni görmeden anlamak istemeyenlere Irak göstermiştir. Irak Menderese de, tuttuğu yolun kendisini nereye götüreceğini göstermişti ama, o anlamak istememişti. Şimdi, olanı yanlış anlamakla, onu bayrak edinenler birer gerçek "hayrülhalef" olduklarını belli ediyorlar.

HAFTANIN İÇİNDEN

Bir ihtilâlin Dramı

Metin TOKER

Türkiyede bir gün sular mutlaka durulacak ve bu millet, demokratik rejimi yaşatmak için uğraşmış, her cepheden gelen bütün güçlüklere rağmen, sabırla. inatla ve azimle yoluna devam etmiş olanların kıymetini bilecektir. Iraktaki son dram, normal idareye geçemeyen askerî ihtilallerin ve onların talihsiz şefleri nin kaçınılmaz âkibetini bir kere daha gözlerin önün sermiştir.

1958'te Irakta, Nuri es Salt idaresinin bir ihtilali bütün şartlarını ve ortamını yaratmış bulunduğundan ayaklanmanın bir *gün* meselesi haline geldiğinden sadece Nuri es Salt ile onun yerli ve yabancı ideal arkadaşlarının haberi yokta. Bir zulüm idaresi Irakı hükmü altına almıştı, Üniversite kapatılmıştı, polis tedbirleri yürürlüğe konmuştu, idareci takımının sefil hayatı, hırsızlığı, orta çağ zihniyeti bütün dillere düşmüştü. Irak toplumunun tahammül hududu aşılmıştı Silahlı Kuvvetler darbeyi yaptılar. Darbe, toplumun benimsediği usullerin neticesi kanlı, korkunç ve ürpertici oldu.

İhtilalin liderleri memleketin başına geçtiler. Irakta, arap memleketlerine has bir çok faktörün hadiselerin gelişmesinde rol oynamış bulunduğu açıktır. Naserizm bunların en önemlilerinden biridir. Etnik hususiyetler bir başka unsurdur. Kapitalist ve komünist devletlerin, petrol kuyuları başında birbirlerine karşı verdikleri mücadele ayrı bir noktadır. Ama Irakta, bütün bunların üstünde, askerî ihtilalle iş başına gelenlerin kolay kurtulamadıkları hastalık ihtilâlin başım ve çevresini tesiri altına aldı. Açık rejimin lüzumu, demokratik hürriyetlerin sağlanması, seçimlerin yaratabileceği ferahlık, kötü de işlere parlemanter bir sistemin idareye yardımı birer kuru edebiyat gözüyle görüldü. Irak milletinin bunlara değil, refaha ve kalkınmaya, çağdaş uygarlık düzeyine çıkmaya, uzun mesafeleri çabuk almaya ihtiyacı bulunduğuna inanıldı. O zaman Şef, elinin ve kolunun bağlı bulunmamasını Irakın saadetinin tek şartı olarak gördü. Dört senenin sonunda Kasım Rejiminin, belki şahsî ahlâksızlık payı hariç, Nuri es Sait rejiminin eşi haline gelmesi ve Kasımın Nuri es Saitinkine eş bir âkibetle karşılaşması her şeyden çok bunun neticesidir. Kendini mesih gözüyle görmekten başlayıp sabık olmamak için her şeyi yapmaya kadar giden yolu General Kasım bütün diğer diktatörler gibi hiç farkına varmadan, çırpındıkça batağa batan bir adam gibi almıştır. Kendisinden başka herkes bir zulüm idaresinin hükmü altına girmiş, Üniversitesi kapatılmış, üniversitelilerine kurşun sıkılmış, bütün vatandaş hakları boğulmuş, seçim müessesesi ihya edilmemiş Irakta 1958 İhtilâlinin tekrarını gün meselesi sayarken Kasım Fransız Le Monde gazetesine verdiği demeçte Iraki nasıl cennete çevirdiğini, bunu kendisinden başka niçin kimsenin yapamayacağını, ne kadar kuvvetti olduğunu, muhaliflerinin hepsini tanıdığını, hepsini karınca gibi ezebileceğini anlatmaktaydı. Bundan bir kaç gün sonra dünya Kasımın da, rejiminin de başına yıkıldı. Nuri es Saite tahammül etmeyen Irak, onun gençliği, Silahlı Kuvvetleri neden Kasıma tahammül edeceklerdi ki?

Hiç bir memleketin idaresi kolay değildir. Ekonomik ve sosyal bakımdan az gelişmiş bir memleketin idaresi taş ötekilerden de zordur. Ama güçlüklere, şahıslar itibariyle ve memleket İtibariyle felâketle karşı karşıya kalınmadan çare aramanın yolu sadece açık rejimdir. Açık rejimlerde bu güçlüklerin hep su yüzünde kaldığı, onların istismar edildiği, muhalefetin umumî efkârı hırçınlık ve karamsarlık hudutlarımı doğru ittiği doğrudur. Bunlar kapalı rejimlerde ortadan (kalkmıyor ki.. Söylenmesi yasak edildiği için hissedilmiyor sanılıyor, tek ağızdan iyimserlik propagandası yapıldığı ve alkış tutulduğu için pembe gözlükle etrafa bakılıyor, mabutlaştırılan insanlar kendilerini sahiden mabut kadar seviliyor, beğeniliyor, memleketi ihya ediyor zannediyor ve bir gün bu rüyalardan ayılmak çok feci oluyor. Hata, güç rejimi açık rejim sanmaktır. Güç rejim, kapalı rejimdir. Onun güçlüklerini, bir belirli seviyeye gelmiş toplumlarda yenmek imkânını bulan henüz çıkmamıştır. Çıkmayacaktır da.. Açık rejimi reddettikten sonra kapalı rejimin bünye hastalıklarını dehâ ile bertaraf edebileceklerini hayal edenler, uğraşılması ancak açıklıkla Ve hürriyetlerin tam sağlanmasıyla mümkün suiistimalleri, hırsızlıkları, vurgunculuğu, avantacılığı, uğursuzluğu, kabiliyetsizlik ve beceriksizliği kapalı kapılar arkasında kalarak ortadan kaldırmayı ümit edenler sadece kendilerini aldatanlardır. Hele bir milletin gençliğiyle ve ordusuyla, basınıyla ve idealist polltikacılarıyla gerçekleştirdiği bir ihtilâli, bunun başında veya içinde yer almış bir kimsenin,bir zümrenin kendi malı haline getirmeye çalışmasının o milletçe kabul edilebileceğini sanmak bütün safdilliklerin en büyüğüdür. Bugün Bağdatın yeni idarecilerinden yükselen sesler sadece 1963 ihtilâlinin değil, 1988 ihtilâlinin de hangi prensipler ve gayeler uğrunda yapılmış olduğunu ispat etmektedir. Irakın hoplamalı zıplamalı kalkınması, her şeyi herkesten iyi bilen harika adamlar elinde ihya edilmesi Kasımla birlikte göçmüştür. Şimdi bahsedilen seçimle*, bir parlamentonun kurulması, hürriyetlerin sağlanması, gençliğin ve basının baskıdan âzâde tutulmasıdır.

Yazık olan, kaybedilen beş senedir.

Dış Yardım

Pamuk eller cebe

Uzun boylu, kır saçlı, yaşlı fakat dinç görünüşlü adam ve arkadaşı Esenboğanın sert beton pistinde enerjik adımlarla yürüyerek Pan Amerikan Havayollarına ait dev Boeing - Jet yolcu uçağının merdivenlerini gıktılar. Uçak homurdanarak yaptığı geniş bir pist turundan sonra havalandı ve birkaç dakika sonra gözden kayboldu. Bu sırada saatler tam 10.30' u gösteriyordu.

Olay Pazar günü Ankarada, Esen boğa Hava Alanında geçti. Uzun boylu, kır saçlı adam Türkiyeye Yardun Klübü -Konsorsiyum- Başkan sından evvel Türkiyeyi görmek ve plânın hazırlayıcılarıyla görüşmek isteyen Mangoldt'un gerçi bu Türkiyeyi ilk ziyareti değildi -Konsorsiyumun kuruluşuna tekaddüm eden gün lerde bir NATO tetkik heyetiyle birlikte Ankaraya gelmişti-, ama bu sefer durum başkaydı. Omuzlarına Konsorsiyum Başkanlığı gibi ağır bir mesuliyet yükleniyordu. Bu sebeple müdafaa edeceği plânın bütün meselelerini detaylarıyla bilmesi gerekiyordu. Bu ziyaretinde zihnindeki bütün istifhamların kati cevabını buldu.

Mangoldt Perşembe sabahı Başbakan Yardımcıları Ekrem Alican ve

Von Mangolt'un katıldığı dış yardım toplantısı

Dananın kuyruğu

namzedi Von Mangoldt idi. Von Mangoldt ve beraberindeki O. E. C. D. Genel Sekreter Yardımcısı Kaiser Pariste, O. E. C. D. nezdindeki daimi delegemiz Münir Mostar, Hazine Genel Müdürü Kemal Siber ve Memduh Aytürle buluşarak Perşembe günü yapılarak olan Konsorsiyum toplantısından evvel bazı kulis faaliyetlerinde bulunacak ve bilâhare Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu ile Kâmuran Görün de bu çalışmalara katılacaklardır.

Von Mangoldt'un bir kaç gün içine sığdırılan bu ziyareti son derece verimli oldu. 14 Şubatta Pariste yapılacak olan Konsorsiyum toplantı-

Turhan Feyzioğlu ile Maliye Bakanı Ferit Melen, Dış İşleri Bakanı Feridun Cemal Erkini ziyaret etti.

Asıl çalışmalar ancak bu nezaket ziyaretlerinden sonra başladı. Öğleden sonra 15.30 da Maliye Bakanlığında yapılan toplantıda özellikle plânın iç finansmanı meselesi üzerinde duruldu. Hazırlanan vergi reform kanunları hakkında bilgi verilerek planın finansmanında emisyona gidilmeyeceği katî olarak belirtildi.

Toplantılara ertesi gün Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Ziya Müezzinoğlunun Başkanlığında plânlamada devam edildi. Sabah 9.30 ye öğleden sonra 15.30 da yapılan toplantılarda Türkiyenin iktisadî portresi çizilerek tediye durumu gözden geçirildi. Bu izahatlardan sonra Von Mangoldt 250 milyon dolarlık yardımın 200 milyonunun Konsorsiyum tarafından mutlaka finanse edileceğini, geriye kalan 50 milyon doların da karşılanması için çalışacağını vaadetti.

Mangoldt'un en verimli temasını, Cumartesi sabahı Başbakan İnönüye yaptığı ziyaret teşkil etti. Görüşmelerden hayli memnun kalan Mangoldt Başbakanlıktan çıkarken merdivenlerde etrafnı saran gazetecilere:

"— Plân çalışmalarınız iyi yoldadır. Yardımın gereği konusunda o kadar ikna olduk ki 250 milyon dolar benim cebimde olsa, hemen çıkarır verirdim. Avrupaya döndüğümüz zaman bu 250 milyonun temin edilmesine çalışacağız" dedi.

Von Mangoldt o sabah saat 10 da İnönüyü ziyaret ederek kalkınma plânı ile ilgili çalışmaları bu en yetkili ağızdan dinlemek istemişti. Başbakanlıktaki görüşme 50 dakika kadar devam etti. İnönü Konsorsiyum Başkanına -Von Mangoldt'un 14 Şubatta yapılacak Konsorsiyum toplantısında Başkan seçileceği Plânı tatbikte mutlaka kararlı olduğunu, iç finansmanın sağlam temellere dayandığını izah ederek bu konuda bilhassa Meclisten peyderpey çıkarmakta olduğu vergi reform kanunlarının mühim rol oynayacağını söyledi. Bu kanunların gecikmesine siyasi olayların sebep olduğunu belirtti ve:

"— 1963 yılı içinde özellikle tarım vergisinde daha olumlu çalışmalar yapılacaktır" dedi. <

Görüşmenin ağırlık merkezini ya* pılacak yardımın miktarı ve şekli üzerindeki konuşmalar teşkil etti. İnönü tediye muvazenemize paralel olarak önümüzdeki 7 yıl zarfında yeni ödemelere gidemeyeceğimize işaret etti ve Türkiye için yardımın miktarından çok şartlarının önemli Olduğunu belirtti.

Gerek Von Mangoldt, gerek O. E. C. D. Genel Sekreter Yardımcısı Kaiser bu konusmadan son derece memnun kalmışlardı. Başbakana, 250 milyon doların temin edilebilmesi için çalışacaklarını söylediler. Bunun üzerine İnönü gülümseyerek:

"— İçteki tedbirleri biz alıyoruz, dışarıdan olan yardım ihtiyacını da Biz temin edeceksiniz. Sizlere itimadın var" dedi.

öğleden sonrayı dinlenmek ve şeh-

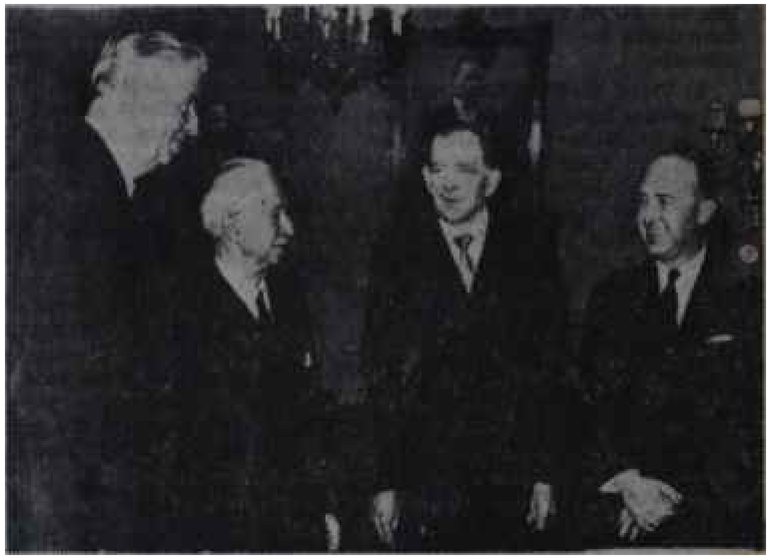
ri gezmekle geçiren Mangoldt Pazar günü Ankaradan ayrıldı.

Konsorsiyumun dikenleri

Bütün mesele,İnönünün de ifade ettiği gibi, yapılacak olan yardımın miktarının tespitinden ibaret değildir. Geçmiş devirlerde kısa vade ve yüksek faizlerle alınmış olan milyonlarca dolarlık krediler Hazineye altından kalkılmaz bir ödeme yükü tahmil etmiştir. Türkiyenin tediye muvazenesi 1970 yılma kadar hiç bir yeni ödeme taahhüdü altına girmeğe müsait değildir. Bu sebeple gerek Mangoldt'la yapılan görüşmelerde, gerek Konsorsiyum toplantılarında yardımın miktarından çok şekil ve şartlan üzerinde durulmuş, verilecek kredilerin uzun vade ve düşük faizli olması istenmiştir.

Yardımları başlıca şu Uç grupta incelemek mümkündür:

a) Uzun vadeli ye düşük faizli kalkınma kredileri. Bu krediler yardımın esasını teşkil edecek ve daha çok Amerika Birleşik Devletleri ve Federal Almanya tarafından karşılanacaktır. Bu tip krediler

Başbakan İnönü Von Mangoldt ile

Açık pazarlık

Gözdeki mertek gibi

Bazan, oturduğumuz zaman zannediyoruz ki bütün dertler bizim başımızda, bizden başka herkesin tuzu kuru. Kar yağıp da hizmetler aksadığında bile bunu bize mahsus sanıyoruz, "medeni memleketlerde bunlar olmuyor, onlar kışa karsı tedbirlerini zamanında alıyorlar" diyoruz. Halbuki bu seneki kış "en medeni memleketler" dahil her **yerde,** en azından bizdeki kadar tahribat yapmıştır, aksamalara sebebiyet vermiştir.

Tabiî bu, bizim işlerimiz pek tıkırında manasına da alınmamalıdır. Birinci tutum ne kadar "mânâsız karamsarlık" İse bu ikincisi de o nisbette "budalaca iyimserlik" olur. Ama, hadiseleri değerlendirmekte bazı gerçekçi ölçüleri kullanmak mutlaka lâzımdır.

Şimdi, bakın Amerikaya!

New York! Vali Rockefeller, eyaletinin bütçesini denk bağlayabilmek için otomobil plakası vergisini korkunç nisbette arttırmak istiyor. Bu ona 48 milyon dolar sağlayacak. Tabiî, müthiş **bir** İtiraz sesi yükseliyor. önce, otomobil sahiplerinden. Sonra, politikacılardan Cumhuriyetçisi istemiyor, Demokratı istemiyor. Hele New York'un muhalif partisi Demokratlar bunu, kendi kampanyaları için biçilmiş kaftan sayıyorlar. New York Times bunu şöyle anlatıyor; "Eyalette her vergi arttırmasının hemen aleyhinde vaziyet alan, fakat eyalet masraflarının arttırılmasını talepten hiç vazgeçmeyen Demokratlar Valiyi seçim sırasındaki vergileri arttırmayacağı yolundaki taahhüdüne ihanetle suçlamaktadırlar."

Rockefoller'e gelince, o bir kolay yol bulmuştur. Evet, seçim sırasında vergileri arttırmamayı taahhüt etmiştir. Ama plaka resmi vergi değildir ki! Ya nedir? Ne olacak: Ücret. Bir hizmet karşılığı, eyaletin otomobil sahiplerinin aldığı ücret! Bunun, vergi arttırmasıyla alâkası nedir ki? Nitekim Vali bu yılın bütçesinde, her sene vergi diye gösterilen plaka resmini ücret adı altında yeni fasılda göstermiştir! Tabiî hu alaturka kurnazlık hiç kimseyi tatmin etmemiştir.

Ama amerikalılar, bütün polemiklerin ve demagojinin dışında bir nokta üzerinde karara varmaya davet edilmişlerdir. Eyalet için iki yol vardır; Ya eyalet halkı daha fazla vergi verip istediği daha çok hizmeti bulacaktır, ya da ne kadar vergi verirse o kadar hizmet ala caktır ki bunun sonu eyalet işlerinin aksaması ve eyaletin gene borç altına girmesidir. Rockefeller ilk yolu seçmiştir.

Şimdi, gene New York Timesı dinliyelim:

"Bizim görüşümüze göre Vali, bu eyalet halkının menfaatine uygun olan doğru kararı vermiştir. Otomobil sahipleri ağır vergi vermektedirler, ama daha da çok şey istemekten geri kalmamaktadır. Şimdi kendilerinden istenilen, biç hoş olmamakta beraber, kaldıramayacakları bir fedakârlık değildir. Bu fedakârlığı kabul etmemenin neticesi de hiç hoş değildir ki.."

Bizim bu tartışmadan alacağımız iki ders var. Devletten bir şey Istedin mi, onun imkânını da devlete sağlamak zorundasın. Ama devlet de. eline verilen imkânı iyi kullanmak ve vatandaşın istediği hizmeti sağlamak zorundadır. Bu. birinci derstir.

İkincisi, böyle ihtilâflarda ciddi seslerin kendilerini duyurması, söylenilenlerdeki gerçek payıyla demagoji payını milletin gözü önüne sermesidir. Bu, bir demokrasideki Dördüncü Kuvvetin görevini teşkil etmektedir ve Dördüncü Kuvvete itibar ve kudretini böyle davranışlar, sağlamaktadır.

Bizim hasretini çektiğimiz, işte **asıl bu iki noktanın icabı!**

için 40 - 50 yıl vade ve yüzde 1 ilâ daha düşük bir faiz nispeti tespit edilmiştir.

b) Ticari krediler: Konsorsiyuma tiye Avrupa devletlerince benimsenen bu tip kredilerin yardımların mümkün olduğu kadar küçük bir nispetini teşkil etmesine çalışılmaktadır. Ancak ticarî kredilere alışmış Avrupa devletlerine kalkınma kredilerini kabul ettirmek kolay olmayacaktır. Hattâ imkânsızdır.

c) Hibe şeklindeki yardımlar. Sadece Amerika Birleşik Devletleri ve Dünya Bankası bu tip yardımlar yapabilmektedir. Bu yılki Amerikan yardımı 250 milyonun 70 - 80 milyonunu böyle karşılayacaktır.

Konsorsiyumun karşılaştığı bir diğer: güçlük de mevzuat meselesidir. Bugün Avrupa devletleri dış yardım konusunda iki grupa ayrılmıştır. Almanya, Fransa, İngiltere ve İsveç gibi devletlerin kanunları dış yardım yapmağa müsaittir. Diğerleri ise yeni yeni kanunlar çıkarmaktadırlar. Böylece Konsorsiyuma tiye olan devletler dahi kolayca kalkınma kredisi verememektedirler. Ayrıca Fransa ve İngilterenin kanunları dış yardımı tecviz etmesine rağmen bu devletlerin kredileri kolonileriyle olan yardım anlaşmaları sebebiyle muayyen bir limiti aşamamaktadır. Bilhassa İngiltere, çok güçlük çıkarmaktadır. Hattâ dost olmayan bazı ingiliz çevreler "Türkiye Müşterek Pazara girecek, biz giremiyoruz. Kendimize yeni gümrük duvarı mı çıkaracağız" demektedirler. ingiltere bu yıl Plânın 1963 yılı uygulaması için en çok 10 milyon, Fransa ise 12 yıl vadeyle 15 milyon dolarlık yardım yapacaklardır. Her iki kredi de çok kısa vadelidir. Fransanın özellikle ihracat garantisi kredisi üzerinde durması hükümeti düşündürmektedir. İngiltere ile Fransanın böyle küçük meblâğlar vermesi, tabiî Konsorsiyumun daha az zengin üyeleri için bahane olmaktadır.

Bu arada bizim ihracatımızın tahminlerden 40 - 50 milyon dolarlık bir fazlalık göstermesi plân teknisyenlerinin yüzünü güldürmüştür. Önceleri 330 milyon dolar olarak tahmin edilen ihracatımız gecen yıl 381 milyon doları bulmuştur. Aradaki 50 milyon dolar plânın finansmanı bakımından son derece önemlidir. Ayrıca Konsorsiyuma yeni üye olan İsveç bu yıl 1,5 milyon dolarlık sembolik bir yardım yapmakla beraber, bu limit gelecek yıl 15 milyon doları bulacaktır.

Koz ası gidiyor.

Konsorsiyumun bu toplantısının önemi Hükümetçe görüldüğünden, bu defa Parise doğrudan doğruya Turhan Feyzioğlunun gitmesi uygun görüldü. Böylelikle, geçen toplantıda yapılan hata tekrarlanmadı. Zira geçen defa, Feyzioğlunun işi olduğundan -halbuki, asıl işi bu olmamalı mıdır?- yerine, Feyzioğlunun himayesindeki Fethi Çelikbaş gönderildi ve sayın Profesör, bermutad, bir çuval inciri berbat ederek döndü. Konsorsiyumun o toplantısından hiç bir netice alınmadı. Üyeler, sayın Profesörün gürültülü sözlerine bıyık altından gülümsemekle yetindiler. Onun üzerine, bu sefer Feyzioğlunun paçaları bizzat sıvaması lüzumu hasıl oldu.

Alan memnun, satan memnun

Konsorsiyumun bu toplantısı bir çok bakımdan önem kazanmaktadır. Bunlardan biri de, Feyzioğlunun devlet adamlığı vasfının bir çetin imtihanını teşkil etmesi olacaktır. Eğer Başbakan Yardımcın arzuladığımız bir yardımı koparıp getirebilirse prestiji çok yükselecektir ve itiraf etmek gerekir ki Profesörün böyle bir prestij yükselmesine bu sıralarda şiddetle ihtiyacı vardır.

Plân

Açıldı besmeleyle dükkânımız... Uzun boylu, zayıf, kemikli **yüzlü**, orta yaşlı adam önündeki kalın kitabın kapağına uzun uzun baktı ve:

"— Plânlama, 1968 Yılı Programı ile tamamen mutabakat halindedir. Gerçi rakamlarda bazı değişiklikler yapılmıştır ama, bunlar önemli değildir" dedi. .

Olay bitirdiğimiz haftanın başlarında Salı günü Devlet Plânlama Teşkilâtının rahat koltuklarla döşeli geniş müsteşarlık odasmda geçti. Müezzinoğlunun bu sözleri 5 Yıllık Plânın 1963 Yılı Uygulama Programı ile ilgilidir.

Program bu konudaki kanuni prosedüre uygun olarak Plânlama Merkez Teşkilâtı tarafından hazırlanmış ve Yüksek Plânlama Kurulunda incelendikten sonra Bakanlar Kurulunda bazı ufak değişikliklerle kabul edilmiştir. 4 ciltte toplanmış olan 505 sayfalık bu programda önce kısaca dünya ekonomisindeki gelişmeler incelenmekte ve bu gelişmelere paralel olarak türk ekonomisinin durumu, Genel ve Katma Bütçeler Uygulaması, İktisadi Devlet Teşekkülleri programı, 1962 Plânlı Devreye Geçiş Programının sektörler itibariyle uygulama durumu ve Dış Ticaretteki gelişmeler yer almaktadır.

1963 Programı kitabının bir özelliği de "Özel Sektöre Rehberlik" başlığı altında, bu sektörü ilgilendiren konuları topluca gösteren bir bölümü içine almasıdır. Bu bölümde Özel

Sektörü teşvik için alınacak tedbirler, yatırıma elverişli olanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

1962 yılı Planlı Devreye Geçiş Programı başlığı altındaki bölümde geçen yıl ancak yüzde 5-5,5 civarında bir kalkınma hızına ulaşıldığı belirtilmektedir. Geçiş Programında öngörülen yüzde 7 oranındaki hız gerçekleştirilememiştir. Bunun başlıca sebepleri olarak Kamu sektörü yatırımlarının programlanan seviyeye ulaşamaması ve iktisadi faaliyetlerin geç başlamış olması gösterilebilir. Fakat bu gecikmede 1962 başlarında siyasî olayların aldığı yünün de geniş çapta tesiri olmuştur. Nitekim iş çevrelerinde beklenen gelişme ancak politikanın istikrar kazanmağa başladığı Nisan ayı sonlarında tahakkuk edebilmiştir. Bu tarihten sonra kredi hacmi genişlemiş, mevduat artmış, likidite tercihi azalarak para arzında yüzde 8 oranında bir artış görülmüştür. Gelişmelerin fiyat üzerinde de etkisi olmuş, Nisan ayından itibaren düşen fiyatlar yılın son üç ayında tekrar artarak Ocak 1962 deki seviyesini bulmuştur. Böylece Özel Sektör yatırımları toplam olarak beklenen seviyeye ulaşmıştır. Ancak bu yatırımların büyük bir kısmı bina sahasını kapsaması sebebiyle üretimde faydalı olamamıştır. İşte bu sonuçlardan hareket ederek ekonomik hayattaki durgunluğun atlatıldığı kanısına varan Hükümet, 1963 Yılı Uygulama Programını incelerken yatırım hacmini bir miktar daha genişletmeyi uygun gördü. Böylece bazı rakamların değiştirilmesi gerekiyordu. Bu arada plân hedeflerinden uzaklaşıldığı, bu programın başarıya ulaşamıyacağı gibi yaygaralar koparıldı. İktisadi Plânlama Dairesi Başkanı Atillâ Sönmez çalımla istifa etti. Fakat bir bardak suda koparılan bu fırtınaların çalışmalara tesiri olmadı. Hükümet, sektörler arasındaki dengeyi bozmamağa bilhassa dikkat ederek toplam yatırım hacmini 102 milyon lira arttırdı. Bu fazlalığın 31 milyon lirası kamu sektöründe, 71 milyon lirası ise özel sektörde yer almaktadır. Böylece 5 milyar 744 milyon 700 bin lirası kamu sektörü, 3 milyar 871 milyon 900 bin lirası da özel sektöre ait olmak üzere 1963 yılında yapılacak toplam yatırım hacmi 9 milyar 616 milyon 600 bin lira olarak tespit edildi.

Yatırımların sahaları

Bu yatırımın sektörler arasındaki dağılışı ise şöyledir:

— Tarım: 1963 yılı içinde tarım alanına 400 milyonu özel »sektör, 873 milyon 300 bin lirası da kamu sektörü tarafından karşılanmak üzere 1 milyar 273 milyon 300 bin liralık yatırım yapılacaktır. Kamu sektörünce yapılan yatırımların en önemli kısmını sulama ve arazi ıslahı, orman koruma faaliyetleri teşkil etmektedir.

— Madencilik: Bu sahada 105 mil" yon lirası özel sektör tarafından karşılanmak üzere 471 milyon liralık yatırım yapılacaktır. Bunun 360 milyon liralık bir kısmım petrol ve kömür yatırımları teşkil etmektedir.

— İmalât Sanayii: Sektörler arasında en büyük yatırım payı bu sahaya ayrılmıştır. Bu yıl 1 milyar 445 milyonu özel sektör tarafından karşılanmak üzere 2 milyar 144 milyon 600 bin liralık yatırım, yanılacaktır. Özel sektörün yapacağı yatırımların başında 900 milyon lirayla Ereğli Demir ve Çelik İşletmeleri gelmektedir. Ayrıca bira, konserve, bitkisel yağlar, lâstik imalâtı gibi sahalara da el atılacaktır. Kamu sektörünün yapacağı yatırımlar ise şöyledir:

16 milyon 30 bin lira sarfıyla Kastamonuda bir şeker fabrikası, 14 milyon 500 bin lira sarfıyla Eskişe-

Hükümette plânla ilgili çalışmalar yapılırken

Temel direğinde çatlak yok

hirde bir basma fabrikası, 5.5 milyon liraya Tarsusta bir Mensucat Boyaları fabrikası, 3 milyon 300 bin liraya Emette bir Boraks ve asit borik fabrikası ve doğuda yılda 100 bin ton kapasitelik bir çimento fabrikası olmak üzere 6 tane fabrika inşa edilecektir. Ayrıca mevcut çimento fabrikaların revizyonları için 28 milyon 800 bin lira, Bozüyük ve Yarımca Seramik Fabrikaları için de 32.5 milyon lira ayrılmıştır. Demir çelik ve metalürji sanayiinde Karabük İşletmeleri 155 milyon 700 bin, Makina Kimya Endüstrisi de 15 milyon liralık yatırım yapacak, D D Y İşletmesi ise 20 milyon 200 bin lira harcayarak Sivas ve Adapazarı atelyelerini genişletecektir.

Barajı projesi için 7 milyon lira, Kadıncık Barajı Projesi için 6 milyon lira, Kovada Projesi için 3 milyon 600 bin lira, Harşit Projesi için t milyon liralık yatırım yapacaktır.

— Ulaştırma: Bu sahada 60 milyon lirası özel sektör tarafından karşılanmak üzere 1 milyar 410 milyon liralık yatırım yapılacaktır. Kamu sektörünün yapacağı yatırımların 83 milyon lirası Deniz ulaştırması, 197 milyon lirası Demiryolları, 237 milyon lirası Haberleşme, 118 milyon lirası limanlar inşası için, 547 milyon lirası ise Karayolları için ayrılmıştır. Ayrıca radyo tesislerinin de tevsi ve ıslahı ile yeni tesisler için 14 milyon 600 bin liralık bir yatırım yapılacak, bu yıl içinde Mersin ve

görülmektedir. ' Programda ayrıca sağlık sektörüne 15 milyonu özel sektöre ait olmak üzere 175 milyon lira, Turizm Sektörü için 50 milyon lirası özel sektöre ait olmak üzere 163 milyon 800 bin lira, içme suları için 164 milyon lira ayrılmıştır. Programda en önemli bölüm "Para, Kredi, Fiyat ve Dış Ticaret Politikası" başlığını taşıyan bölümdür. Bu bölümde, Özellikle, enflâsyona yol açmayacak bir politika lüzumu üzerinde durulmaktadır.

Bütçe

Böyle şey olmaz!

Seksen yaşında bir adam, bu haftanın hemen bir başından ötekine, meydanlarda "Beni seçin, size hız-

Ferit MELEN

1983 Bütçesi Mecliste müzakere ediliyor

Çoban kaval çalar...

— Enerji: Bu sahada yapılacak yatırım toplamı 20 milyon lirası özel sektöre ait olmak üzere 537 milyon 700 bin lirayı bulmaktadır. Etibank 46 milyon lira sarfıyla Sitâhtarağa ve Tunçbilek santrallerinin kapasitesini genişletecek, 10 milyon ifaya Akköprüde bir trafo merkezi, 11.5 milyon liraya Hirfanlı - Kırşehir aracında enerji nakil hattı kuacaktır. Devlet Su İsleri ise Almus Barajı için 25 milyon lira, Kesikköpü Barajı için 11 milyon 400 bin lira, Van ve Iğdır Hidroelektrik santeali için 6 milyon 400 bin lira, Nuaybin - Çağdaş santralı projesi için *8* milyon lira, Çiçeröz santralı projeyi için 5 milyon 200 bin lira, Keban

Güneydoğu radyoları işletmeye açılacakta?.

— Konut: Bu sahada yapılan yatırımlar 1 milyar 757 milyon lirası özel sektöre ait olmak üzere 2 milyar 85 milyon liralık yatırım yapılacaktır. Programda özel sektörün bu alandaki yatırımlarının daha verimli alanlara yöneltilmesi gerektiği belirtilerek vergi ve kredi konularında bazı tedbirler öngörülmüştür. Böylece konut yatırımları toplamı yüzde 10 azaltılacak, fakat buna karşılık sayı itibariyle daha fazla mesken yapılması »ağlanacaktır. Programda gecekondu meselesi de ele alınarak gösterilen sahalarda mesken yapmak isteyenlere kredi verilmesi cm-

met aşkıyla yanıyorum" diye feryat ederek gelmiş insanlara mubassırlık etmek zorunda kaldı ve onları öyle çalıştırdı. Pazar gecesi, vaktin gece yarısını geçmiş olduğu bir saatte Başbakan İsmet İnönüyü Mecliste kendi Grupunun oturduğu sıraların başında oturur ve Plânlı Kalkınmanın ilk şartı olan "İç Finansman Kanunları"nı âdeta eliyle geçirir görenlerin en insafsızı dahi "Yok, bunun insafla bir alâkası mevcut değil" demekten kendini alamadı. Paşa C. K. M. P. Grupunun başına basiretli ve çok dirayetli çıkan Hasan Dinçeri, Y. T. P. Grupunun başına da iyiniyetle çalışan F. Kerim Gökayı oturtmuştu. Pazartesi akşamı Pa-

şa gene Meclisteydi. Salı gecesi, Bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerin bitirilmesi gerektiğinden, akşam yemeğini evinde alelacele yedi ve Meclise gitti. Başbakanın bu zorlamasıdır ki bir takım milletvekilini -evet, ancak bir takım milletvekilini- işinin başında oturtabildi. Onun bulunmadığı celseler, salon daha da acıklı bir manzara gösterdi. Salı sabahı saat onbuçukta C. H. P. nin Grup sözcüsü konuşurken kendisini kendi partisinden 67 kişi dinliyor, A. P. den 32 kişi ellerini başlarına dayamış boş gözlerle kürsüye bakıyor, Y. T. P. 1i 17 kişi koalisyon ortaklarının sözcüsünün söylediklerini dinler görünüyor, C. K. M. P. 11 9 milletvekili yama gibi sıralarında görülüyor, M. P. den ise ancak Uç kişi Genel Kurul salonunda mevcut bulunuyordu.

Daha geç saatlerde Meclisin koridorlârı biraz daha kalabalıklaştı, ama salon aynı tenha, manasız, ruhsuz ve havasız halini muhafaza etti. A. P. li Kadri Eroğan memleketin bütçesini "İsmet Paşa plândan değil, pilâvdan bahsetsin" diyerek tenkid etti, İhtilâlin acaiplikleri sıfatıyla Meclise girdikleri anlaşılan Samet Ağaoğlunun karısı ile Namık Gediğin karısı kocalarının devrinin savunuculuğunu yaptılar "C. H. P. nin seviyesi'nin parlak müşiri Mehmet Ah Arıkan bağırıp çağırdı. Türkiye Büyük Millet Meclisi çalıştı!

Ziller çalıyor

Şu anda, Meclisten diş çıkarılır gibi âdeta zorla çıkarılan İç Finansman kanunlarından sonra Bütçenin müzakeresi devam etmektedir. Ancak bu müzakerelerin gösterdiği, Meclisin memleket meselelerine ne kadar bigâne mensuplara malik olduğundan başka şey değildir. Zira celselere başkanlık edenlerin elleri zillerden ayrılmamakta, bu ziller devamlı olarak milletvekillerini görev başına çağırmakta, fakat bunlar gene de koridorlardan içeri girmemektedirler. Nitekim bundan dolayıdır ki haftanın ortasında bir ileriyi gören milletvekili, tam bir hulûs ile "Arkadaşlar" dedi, "Eğer bu Meclis başını yerse bunun sebebi bizim devamsızlığımız olacaktır." Her bir kelimesi doğru olan bu sözler, doğru olan her şeye itirazı meslek edinmiş bulunan Grup mensupları, A. P. liler tarafından protesto edildi. Ama Türkiyede aklı başında bulunan herkes, söylenen fikirdeki doğruluk payını gözden uzak tutmadı.

Aslına bakılırsa, ileriyi gören milletvekilinin bir akıbetin sebebi olarak ileri sürdüğü devamsızlık yanında bir de kötü niyet mevcuttur. Mecliste bir zümre, memleketin muhtaç olduğu tedbirlerden hiç birinin alınmasını istememekte, her şeyin donmuş halde kalması için çalışmaktadır. Bunlar her lüzumlu kanunu baltalamakta, Meclisi Hükümetin iş yapması için elzem bütün kanuni imkânlardan mahrum bırakmaya çalışmaktadırlar. Vergi tasarılarına muhaliftirler, Toprak Reformuna muhaliftirler, Eğitim için alınacak tedbirlere muhalif kalacaklardır. Nitekim İsmet İnönünün, gece yatılan bizzat Meclise gidip kabinesindeki iyiniyetli mesai arkadaşlarını kendi Gruplarının başına dikmesi, onları bu Gruplara hâkim olmaya itmesi sadece Koalisyonu işletmek için değil, bu zihniyete karşı Meclis içinde bir ekseriyet teşkil etmek içindir. Zira bu tedbirleri kanuni aştırmayacak Koalisyon grupları, Koalisyonun sonunu imzalamış olacaklardır.

Bütçe ve İç Finansman Kanunlarıyla alâkalı Meclis çalışmalarında bir Bakan daha İnönünün büyük yardımcısı oldu. Tıpkı Başbakan gibi Maliye Bakanı Ferit Melen de o günler eve gidip yemek yiyecek zamanı az buldu, gittiği saman da biraz ekmek ve Vandan gönderilmiş, nefis peyniri süratle yiyip Meclise koştu. Kürsüye çıktığında söyledikleri mantıki ve inandırıcı oldu, realist konuştu, demagoji yapmadı. Müsbet bir intiba bıraktı.

Bu, ütüsüz pantalonu ve bazan -İnönüye görünmediği zamanlar- traşsız yüzüyle pejmürde görünen kıyafetinin -bir gün maalesef sadece 24 saattir! - bedelini teşkil etti.

Kulağa Küpe

Adın ne?

İstanbulda toplanmışlar, partilerinin Ankaradaki bütün organlarına ültimatom vermişler: Ya, en geç Mayısa kadar Kayseriyi boşaltırsınız, yahut Koalisyonu yıkarsınız!

Parti, bir Koalisyon partisi: **y. T. p.**

Toplananlar: Bunun İstanbul İl İdare Kurulu.

Ya, ültimatomun altındaki imza?

O da: a. Ağaoğlu.

Hayır, hayır, endişe buyurmayın. Samet Ağaoğlu değil. Henüz o safhaya gelmedik. Sadece, Süreyya Ağaoğlu. Hemşire hanım.

See canım,, kadıncağız da "Ya birader beyi bırakırsınız, yahut Koalisyonu yıkarım" diyemezdi ya..

Af

Bir hikâyemiz var..

A . P. den Y. T. P. ye transfer eden» lerin bu günlerde, dillerinden düşmeyen:

"— Af tasarısı Meclise geldiğinde bizim söyliyeceklerimiz, onlarınkinden çok fazla olacak" sözüdür.

Eski A. P. liler işi başından beri bildiklerinden "af" sözü edildi mi gevrek gevrek gülmektedirler. Hele Cevdet Perin bu konuda çok neşelidir. Bir zamanlar A. P. nin Genel İdare Kurulu üyeliğini yapmış politikacı başını mânalı manalı sallıyarak bu hafta kendisini dikkatle dinleyen gazetecilere şöyle dedi:

"— Onlar da konuşacak, biz de konuşacağız.. Bakalım umumi efkârı kim daha fazla tatmin edecek, bakalım affın gerçekten taraflısı kimdi» göreceğiz."

Gerçekten Seker Bayramında» evvel Meclis Genel Kuruluna getirilmesi arzulanan -ama sadece arzulanan- af tasarısının müzakereleri, koalisyonun ikinci ortağı Y. T. P. ile A. P. arasındaki çatışmayı arttıracaktır. Mücadele daha ziyade bu iki siyasi teşekkül arasında olacaktır. Zira koalisyonun en büyük ortağı son sözünü söylemiştir. Bundan başka bir adım dâhi Atmamağa da kararlıdır.

Geçen hafta ve bu hafta Bütçe müzakereleri af tasarısı etrafında konuşulanları kısmen hafifletti. Esasen koalisyon ortaklarının milletvekillerinden kurulu komisyon çalışmalarını bitirmiş ve raporunu Adalet Bakanlığına vermişti. Tasarı 14 maddeden ve bir gerekçeden müteşekkildir. Üzerinde epeyce çalışılmış, epey tartışılmış ve koalisyon ortaklarının müştereken kararlaştırdıkları maddeler halinde formüle edilmiştir

Tasarı..

Af tasarısında evvelâ göz önüne alınan mesele, afdan sadette Adana Cezaevinde bulunan Yassıada mahkûmlarının faydalanması değil, affın şümulünün biraz genişlemesi oldu. Bu bakımdan üyeler ve teknik

elemanlar affı adi suçlara teşmil 1-çin şöyle bir formül buldular:

1962 yılı 29 Ekimine kadar işle--nen âdi »uçların hepsinden S yıl tenzil edilecektir. Ancak bunun ban istisnaları olacaktır. Böyle bir tasarıdan Adi hırsızların faydalanması sosyal mahzurları yönünden hoş görülmemiş ve âdi hırsızlık suçları istisna kabul edilmiştir. Teknik elemanların ve komisyon üyelerinin üzerinde hassasiyetle durdukları bir başka nokta askerlikten kaçma suçlularının durumu oldu.

Bu konuda, böyle bir devlide bazı çevrelerde infial yaratılacağı düşünülerek affın şümulüne giren asker kaçaklığı suçuna da bazı takyitler konuldu.

Bu suçtan affa uğrayacak olanların iki ay içerisinde askerlik tu* belerine müracaat etmeleri gerekmektedir. Böylece bütün suçlarından azade kılınacaklar, ancak, yeniden aynı suçu işlememelerine mani olunacaktır.

Af tasarısı hazırlanırken bir devrin fosilleşmiş olayları üzerine de eğilinildi. D. P. devrinin karanlıklarında kalmış olaylardan ötürü mahkûm olmuş veya muhakemeleri devam eden kişilerin aftan faydalandırılması uygun görüldü. Bu konuda Y. T. P. li milletvekilleri, koalisyonun diğer küçük ortağıyla birlikte bir hayli atak davrandılar. C. H. P. ekibi de -Hüdai Oral ve Zeki Kumrulu- fazla ısrar etmediler. Esasen C. H. P. Grupunda temayül komisyon üyelerini bu gibi konularda yumuşama imkânını sağlıyacak tondaydı.

Bu gerekçeyle Uşak, Geyikli, Rıhtım olayları ile alâkalı olarak devam eden tahkikatın davam etmemesine, bunların sanıklarının aftan istifadesine katar verildi.

Tasarının çetin mücadelesi büyük suiistimal dâvalarının aftan faydalanıp faydalanmaması konusunda oldu.

Y. T. P. liler ve C. K. M. P. liler bu konuda bir parça ısrar etiler. Gerçi Y. T. P. Grupunda bu hususta lider Alicanın düşüncelerine paralel bir karar alınmış, af protokolunun dışına çıkılmaması düşünülmüştü ama Y. T. P. li ocak başkanlarının bu konuda faaliyeti durmamış, kuliste meselenin üzerine körükle ateşe gidilmişçesine gidilmişti.

Sadık Perincek, Seyfi Öztürk işin kenarından şöylece bir geçtiler. Ama karşılarında kuvvetli bir muhalefet buldular. Böylece büyük suiistimal

Abdülhâk Kemâl Yörük
Terazi elinde

dâvaları affın dışında kaldı. Hattâ çocuğun İsmi bile konarak Kromit, SEKA, DDY ve Ziraat Bankası yolsuzluklarının aftan faydalanmaması rapora dercedildi.

Taraflar Vergi kaçakçılığı ve Ver gi usulsüzlüklerinde fazlaca çekişmediler. Bu kolda aftan istifade e* deceklerin, usuli yolsuzlukları tamamen affa mazhar kılındı. Bir parça daha derine gidilerek kusurlu ve kaçakçılık yapanların cezalarının yarısının indirilmesi kabul edildi.

Af tasarısı şümulüne giren diğer cezaların, en önemlisi ve böyle bir çalışmayı icap ettiren «lay Adana Cezaevindekilerin durumuyla ilgili olan kısım oldu. .

Komisyon, raporunda, Adana Cezaevinde Yassıada mahkûmlarından Anayasayı ihlâl suçu dışında bulunanların affa uğraması taraflısı olduğunu belirtti. Böylece Adana Cezaevindeki mahkûmların büyük çoğunluğu, hattâ hemen hemen hepsi dışarı çıkıyorlardı.

Af tasarısının hasırlanmasında birinci derecede rol oynayacak olan Komisyon, raporunda affın dışında kalan suçluları açıkça belirtti. Bunlar Kayseri Cezaevindeki siyasi mahkûmlar, Atatürk kanununa aykırı hareketten hüküm giyenler, herhangi bir suçtan dolayı ölüm ve müebbet hapse mahkûm olmuş kişilerle 141 ve 142. maddelerden dolayı mahkûm olanlardı.

Komisyon son olarak bit mesele» nin üzerinde durdu ve askeri ceza kanununun 91, 92 ve müteakip maddelerinde yer alan suçlardan ötürü -sabotaj, MBK İdaresi aleyhinde çalışma, v.s. suçları- mahkûm olanlar veya, muhakemeleri hâlâ devam eden leri affın şümulüne aldı.

Hükümete tevdi..

Af tasarısının hazırlanması için yapılan ilk çalışmalardan sonra rapor Adalet Bakanlığına gönderildi. Abdülhâk Kemal Yörük işi bu defa ciddi olarak ele aldı ve teknik elemanlardan kurulu bir topluluk bakanlıkta tasarıyı maddeler haline getirerek gerekçesini de hazırladı.

Tasarı geride bıraktığımız haftanın sonunda Hükümete verilmiştir. Hükümet kısa zamanda tasarıyı Meclise sevketmek istemektedir. Bakanlar arasında genel düşünce tahliyelerin bayramda yapılmasıdır.

Bütün bu gürültüye A. P. cumartesi akşamı karışmadan edemedi. Ertuğrul Akça Genel Başkanına bizZat giderek vapurun kaçacağından ve Hükümete bir muhtıra verilmesi gereğinden bahsetti. Gümüşpalanın işe aklı yatıp da "hı" derdemez, Akca hazır muhtırayı Başkanına sundu.

Muhtırada herşeyin affedilmesi isteniyordu!

istanbul

Allahın nimeti

İstanbullu gazeteciler İçişleri Bakanını pek sevdiler ve kendisine, bilhassa haber sıkıntısı çektikleri günler Allanın bir lûtfu gözüyle baktılar. Ne zamandır -Küçük Vali F *K.G.* yi kaybettiklerinden bu yana- bu tip devlet adamı görmemişlerdi. Hıfzı Oğuz Bekata önüne çıkan her gazeteciye mutlaka bir beyanat verdi, lâf konusunda gayet cömert davrandı. Eksantrik lâflar etti, onları sevindirdi. Gerçi ciddi kim* İteler bu yeni tarz İçişleri Bakanına bakıp "Amma gayrıciddi adam!"demekten kendilerini alamadılar ama, onlar daha ziyade kötü dilli kimseler olmalıdırlar. Yoksa İstanbul seyahatinden Bekata memnun kaldı; İstanbullu gazeteciler memnun kaldılar. İçişleri Bakanı son olarak, İstanbul Vilâyetinin emektar mermer merdivenlerinden inerken AKİS'in İstanbul muhabirine ışıl ışıl bir beyanat çekti:

"— Burada resmi ve hususi te-

şekküllerle ayrı ayrı temas ederek, İstanbul Belediyesi ve memleketle ilgili hususları görüştüm. Böylece, şikâyet konusu olan meselelere teşhis koymak imkânını buldum. Ankaraya faydalı bilgilerle döneceğimden emin olabilirsiniz. Herhalde, vatandaşın ıstırabına ve dileklerine ciddi çareler bulmak yolunda olduğumuzu ispat edeceğiz. Vatandaş bugününden ve yarınından emin olabilir."

Bu sözlerin İçişleri Bakanının ağzından çıktığı saatlerde İstanbul sokaklarından çöpler henüz kalkmamıştı, bütün sokaklar ve caddeler boşaltılmamış çöp sepetleriyle, tenekeleriyle doluydu ve yolların istisnasız hepsi kraterleri andıran deliklerle kaplıydı.

Ama canım, Bekata İstanbulluların "yarı.n"lanndan emin olabileceklerini söylemiyor muydu ? ."

Başkan avı

İstanbullular için artık eğlenceli bir hikâye haline gelmiş olan, İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatanın "Belediye Başkanı arama" yolculuğu O Şubat 1963 Çarşamba günü başladı. O günden sonra da gazete okuyuculan, Bekatanın birbirinden enteresan beyanatları ile karşılaşmaya başladılar. Doğrusu istenirse, gazeteciler için Bekata, seleflerine göre, beyanat bakımından çok cömert bir İçişleri Bakanı oldu. Bekata, önüne çıkan her gazeteciye mutlaka birşeyler söylemiş ve onları memnun etmesini bilmiştir.

İçişleri Bakanının Istanbuldaki birinci günü, normal nezaket ziyaret'leriyle geçti. Birinci Ordu Komutanı Hafik Yılmazı, geçirdiği ameliyattan sonra İstanbulda istirahat etmekte olan Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunayı ve Teknik Üniversiteyi ziyaret etti. Sonra Emniyet Müdürlüğüne geldi. Orada, Belediye Başkanı olması kuvvetle muhtemel bulunan Necdet Uğur ile uzunca boylu görüştü. Ancak bu görüşmede Belediye Başkanlığından hiç söz açılmadı.' Bekata, Emniyet Müdürü Necdet Uğurdan şehrin asayiş durumu ve Emniyet Genel Müdürlüğünün ihtiyaçları hakkında teknik bilgi aldı. Bu arada, Emniyet Müdürlüğü Basili odasında gazetelerin Polis muhabirlerini kabul etti ve İstanbulda bol keseden dağıtacağı demeçlerinden ilkini verdi. Gazetecilerin, "Belediye Başkanının kim olacağı" hakkındaki sorularından hiç birini cevaplandırmayan Bakan, Necdet Uğurun isminden de bahsetmedi.

Bekata, Emniyet Müdürlüğünden sonra Gazeteciler Cemiyetine geldi ve burada, Cemiyet Başkanı Burhan Felek ve gazetecilerle görüştü; Bakanın bu ziyaretinden sonra, İstanbul Belediye Başkanlığı için ikinci bir isim ortaya çıktı: Burhan Felek.. Felekin adaylığı da ertesi gün bizzat kendi gazetesi Cumhuriyet tarafından, itina ile lanse edildi.

Mucizeci Başkan peşinde

Bekata o gün, Milli Türk Talebe Birliğini de sıkıştırmayı ihmal etmedi. Birlikte, kendisinden maddi yardım isteyen gençlere faydalı tavsiyelerde bulundu. Mesela para temini için Zekî Mürene konserler verdirmek gibi...

İçişleri Bakanı, ikinci günkü ziyaretlerine Vilâyetten başladı. Ondan sonra, Koalisyon Kabineleri Bakanlarının âdetlerine uyarak. Zeytinburnu gecekondu mahallerini tetkike gitti. Ancak Bakan, Zeytinburnunun çamurunu hesaba katmamış| olacak ki Vilayetin Buick marka, lüks makam arabası çamura saplandı! Ertesi günkü gazetelerde, çamura saplanmış Bakan arabasıyla, etraftaki harap gecekondular mükemmel bir kontrast teşkil ediyordu.

Bakan, o gün de gazetecilere demeç vermeyi ihmal etmedi ve belki de İstanbul seyahatinin en enteresan demecini gecekondu semtinde verdi. Bekata, ertesi gün gazetelere gön gezdiren İstanbulluları hem hayrete düşüren, hem de güldüren demecinde, "Ben, mucizeler yaratacak bir Belediye Başkanı arıyorum. Parayla herkes iş görür. Marifet, parasız iş görmektir" diyordu. Demeci not eden, Vilâyet ve Belediye muhabirleri, parasız nasıl iş görüleceğini anlıyamadılar, fakat bunu Bakandan sormayı da bir türlü akıl edemediler.

Bakan, aynı gün öğleden sonra Vilâyette kaymakamlarla bir toplantı yaptıktan sonra, ilk defa Belediyeye gitti. Son derece lüks Belediye Meclis Salonunda Vali Niyazi Akı, Belediyenin dört Başkan Yardımcın, İ E T T Genel Müdürü, Sular İdaresi Genel Müdürü ve Belediyedeki bütün müdürlerle, düzenlenen toplantıda görüştü. Salonun dinleyici locası memurlarla doluydu. Bakan burada bir konuşma yaparak, İstanbul Belediyesinin kendi kendine yeter hale gelmeye mecbur olduğunu belirti ve:

"— Hiç birimiz, yetmişsekiz yaşındaki İsmet Paşa kadar çalışmıyoruz. Eğer İsmet Paşanın ellide biri kadar çalışmış olsaydık, bugün milletlin yüzü gülerdi" dedi.

Eğlenceli temaslar

Bakanın "Belediye Başkanı arama seyahati"nin üçüncü gününde,

Bekata İstanbulda gecekondularda dert dinliyor
Fütürist bir Bakan!

Başkanlık için iki isim daha duyuldu. Bunlardan birisi, eski Belediye Başkan yardımcılarından Sedat Erkoğlu; diğeri, eski Valilerden Haşim İşcan idi. Sedat Erkoğlu ismi, muzip Belediye muhabirleri tarafından Bakanın kulağına fısıldanmış ve Bakan da ciddiye almıştı. Halbuki hu ismin ciddiyetle uzaktan . yakından bir ilgisi yoktu. Sebebine gelince: Sedat Erkoğlu ismi bazı çevrelerde kıyamet koparacağı gibi, bizzat Erkoğlunun da bu vazifeyi kabul etmesi mümkün değildi. Çünkü Sedat Erkoğlu, üç aydan beri İsviçrede tedavi altındaydı.

Bakanın temasları uzadıkça, iş eğlenceye alanlar da başgöstermeye başladı. Bazıları bizzat, bazıları da yazı ile müracaat ederek, İstanbul Belediye Başkanlığım parasız deruhte edeceklerini ve kısa zamanda İs* tanbulu güllük gülistanlık hale getireceklerini Bakana bildirdiler. Bir ara, şehrin meydanlarında mitingler düzenlemekle şöhret yapan Hür Sosyalist Partisi Genel Başkanı Cahit Topgüllenin de Belediye Başkanlığı için müracaat ettiği haberi dolaştıysa da, sonradan bunun aslı çıkmadı. Gazetecilerden birinin, "Belediye Başkanı kadın olabilir mi?" sorusu da Hıfzı Oğuz Bekata tarafından ciddiyetle karşılandı. Bakan, gazetecilere, "Eğer bir kadın namzet varsa, isminin verilmesini, onun da adının listeye ithal edileceğini" söyledi.

İstanbula hiç bir zaman, bu şekilde, Belediye Başkanı arandığı duyulmamıştı. Gün geçtikçe Bekatanın temasları İstanbullular için dar da eğlenceli olmaya başladı.

Cumartesi günü Bakan, müstafi Belediye Başkanı Kâmuran Görgün ile usun bir süre görüştü. Bu görüşme sırasında, Bakan ile Görgünün son derece samimi pozlarda resimleri çekildi.

Hıfza Oğuz Bekata, aynı gün, iki haftadan beri devam etmekte olan Kavel Kablo Fabrikasındaki İşçi -İşveren ihtilâfında hakem görevi aldı. Sözüm ona ihtilaf da halledildi. Fakat ne yazık ki bir gün sonra, bir tatbikat anlaşmazlığı yüzünden ihtilâf yeniden nüksetti.

Eğlencenin sonu

İstanbula geldiği günden beri her gün gazetecilere demeçler veren Bakan Bekata, gazetelerde boy boy resimleri yer aldığı halde, ayrıca bir basın toplantısı yapmayı da ihmal etmedi! Bu basın toplantısında Bekata,'bir çok Belediye memuru ve ailelerini tedirgin eden bir konuşma yaptı. Bakana göre, Belediyeden 7 bin 500 memur çıkarılmalı idi!

Bekata ve Akı

İki el *bir baş* için

Bakan, Pazartesi günkü temaslarına Üniversitede ve Gazeteciler Sendikasında devam, etti. Gazeteciler Sendikasında gazetecilerin dertlerini, kendi ağızlarından dinledi. Öğleden sonra ise Sular İdaresi ve İ E T T ziyaret edildi. Salı, Bakanın İstanbuldaki son günü oldu. Sabahleyin Vilâyette Vali ile birlikte çalışan Bekata, öğleden sonra bazı kabullerde daha bulundu ve aynı akşam yataklı ile Ankaraya döndü.

Şimdi İstanbullular, aranması tam bir hafta süren ve İçişleri Bakanına da turistik bir gezi yapmasını temin eden yeni Belediye Başkanını merakla bekliyorlar. Merakla beklenen ikinci husus da, Hıfzı Oğuz Bekata tarafından aranması bu kadar eğlenceli safhalar arzeden yeni Belediye Başkanının İstanbulda neler başarabileceğidir.

Karar Başbakanın

Bekata Başkente geldiğinde, temaslarının neticesini tam olarak Başbakana, kendi görüşünü ise gazetecilere anlattı. Bu sözleri, İstanbuldaki beyanlarından daha "aklıbaşında" tesiri yaptı. Bekatanın kanaatince, eğer mahalli seçimler bu İlkbahara yetiştirilecekse birkaç ay için İstanbula Belediye Başkanı tayin etmek lüzumsuzdur. Bu görev Valiye verilecek ve seçimlere kadar İstanbulu o çekip çevirecektir. Tok, mahalli seçimler Senato seçimiyle birlikte Sonbaharda yapılacaksa o takdirde İstanbula iyi bir Belediye Başkanı lâzımdır.

Başbakana Belediye Başkanlığı için C. H. P. den de iki teklif geldi. İstanbul teşkilâtı Cemal Yıldırımı, İstanbul milletvekilleri ise Orhan Eyüboğlunu istediler. Bunun üzerine Y. T. P. ortaya, Menderesin "Bebek Hikâyesi" kahramanlarından Dr. Fahri Atabekin adını attı. Anlaşılan Y. T. P. "Sabık olmayayım derken sakıt olan Başbakan"ın nesliyle pek alâkalıdır, zira Yüksel Menderes de bu teşekkülün bir üyesidir. İki partinin de asıl hedefi, tabii, İstanbul Belediyesini kendi çiftliği haline getirmek ve "V. C. zihniyet" ni kendi etiketi altında devam ettirmektir. C. K. M. P. den şu ana kadar bir ses çıkmamıştır, ama gittikçe olgun davranan bu parti muhtemelen partisiz bir Belediye Başkanına taraftardır. Başbakanın da temayülü bu olduğuna göre, en kuvvetli aday durumunu Necdet Uğur bu haftanın ortasında da muhafaza etti.

Kararnameler

Bekleyen derviş

Geçen hafta, piyasa ve bilhassa sanayi sektörü, marka mecburiyetinin yürürlüğe gireceği 15 Şubat yaklaştığı için gittikçe artan bir şiddetle kıvranmaya başladı.

Gerçekten, bu mecburiyeti yükleyen kararname 15 Şubat 1962 de -yani bundan bir yıl önce- çıkmış ve mükelleflerine bir kolaylık olmak üzere, yürürlük süresi bir yıl sonraya bırakılmıştı. Fakat bizde bir yıl ile bir gün aynı mânaya geldiği için, kimse -tabiî resmî sektör de...- kararnameyle uğraşmak lüzumunu hissetmedi!

Kararnamenin tatbikatına bir hafta, on gün kalınca, paçalar sıvanarak işe girişildi ve dehşetle görüldü ki, Bakanlar Kurulu tarafından 15 Şubat 1962 de -yani bir yıl önce- çıkarılmış olan kararname tatbik edilemiyecek hükümleri hayidir. O zarnan iş büsbütün önem kazandı ve kararnamenin yürürlük süresinin bir müddet daha geri bırakılmak suretiyle gerekli düzeltmenin yapılması için Ankaraya heyetler gönderildi.

Yapılan teşebbüsler bir bakıma müsbet şekilde sonuçlandı ve karar* namenin şimdilik tatbikinden vazgeçilmesi hususunda resmî sektör ile özel sektör arasında mutabakata varıldı. Bugünlerde Resmi Gazetede, 15 Şubat 1962 tarihli ve 6/180 sayılı kararnamenin yürürlük süresinin geriye atıldığını belirten bir kararın yayınlanması beklenmektedir. Ama beklenmemesi gereken şey» kimsenin kalkıp da "Peki ama, bir yıldır bu kararnamenin tatbikinde imkânsızlık olduğunu görmediniz mi?" sorusunu soracağıdır. Zira bu soruyu soracak olanların hepsi, ayni soruya muhatap olmak durumundadırlar.

15 Şubat 1962 tarihinde -yani bundan bir yıl önce- yayınlanan 6/180 sayılı kararname, yerli sınai mamuller üzerine 'Türk Malı" ibaresinin konulması mecburiyetini ilgililere yüklemektedir. Kararnamenin başında,. "15.1.1940 tarih ve 2/12690 sayılı kararname ile yürürlük konulan yerli sınaî mamulâtın işaretlenmesi hakkındaki tüzüğün birinci maddesi gereğince bu kararname yayınlanmıştır" denilmektedir. 2. /12690 sayılı kararnameye ekli tüzüğe bakılınca, yerli mallarına "Türk Malı" ibpresmin konulması mecburiyetini getirdiği görülmektedir. O zaman 6/180 sayılı kararnameye ne lüzum Olduğu, 1940 tarihli tüzüğün neden tatbik edilmediği ve nihayet, yenisi de tatbik edilmezse, ne gibi cezai müeyyidelere gidileceği soruları akla gelmektedir.

Gelmektedir, fakat bunlar cevap yerilmesine imkân olmayan sorulardan olduğu için, soranlar cevap almamaya önceden mahkûm edilmiş bulunmaktadırlar.

Made in Turkey

15 Şubat 1962 tarihli -yani bundan bir, yıl önce- yayınlanmış kararnameye gelince, bu, hakikaten tatbikatında akla gelmiyecek kadar acaip hükümleri ihtiva etmektedir. Meselâ birinci maddede, "Kolaylıkla okunabilecek tarzda, Tüzükte 1 numara* lı şekle uygun düşecek şekilde "Türk Malı" ibaresinin konulması mecburidir" denilmektedir. "Tüzükteki 1 numaralı şekle" bakılınca, 10 santim boyunda ve 5 santim eninde, beyzi bir çerçeve içinde "TÜRK MALI" yazısı görülmektedir. 10 santim boy ve 5 santim en... Hadi, bundan daha küçük mamullere ufak bir "Türk Malı"/ ibaresi konulabilecek diyelim. Fakat meselâ, bir kumaşa 10x5'lik bir "Türk Malı" ibaresinin "hiç bir suretti silinmeyecek" tarzda yazıldığını düşünün!.. Hele yünlü kumaşlarda, en aşağı iki metrede bir "Türk Malı" damgasını vurmak mecburiye-

(AKİS -71)

Kararname Yayınlanması

Fasih İNAL

Bakanlar Kurulu kendisine verilmiş ödevleri ifa etmek için kararnameler çıkartmaktadır.

Türk parası kıymetini koruma kararnameleri, dış ticaret rejimi Kararnameleri ve bunun gibi sayılabilecek bir sürü kararnameyle Bakanlar Kurulu işleri yürütecek mevzuatı yayınlamaktadır.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yürürlükte olduğu devrede, yürütme organının kaide- tasarruflara gitme yetkisi alabildiğine genişlemiş, koordinasyon heyeti kararları, kararnameler, tebliğler, tamimler ve sirkülerlerle bir çok hükümler konulmuşta.

Ancak, yeni Anayasanın bu konuda tahdidi hükümler getirdiği görülmektedir. Anayasanın 107. maddesinde bu konuya temas edilmekte ve "Bakanlar Kurulu; kanunun uygulanmasını göstermek veya kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak şartıyla ve Danıştayın incelemesinden geçirilerek tüzükler çıkarabilir" denilmektedir. Bu suretle Bakanlar Kurulunun kanunların uygulanmasını göstermek ve kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere sadece tüzükler çıkartabileceği anlaşılmaktadır.

Esasen kanun koyucunun sadece tüzük çıkarma yetkisi vermesi bir unutkanlıktan ileri gelmeyip, Bakanlar Kurulunun, Danıştayın incelemesinden geçmeyen tasarruflarını önlemek olduğu anlaşılmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, Anayasamız, yürütme organı tarafından verilecek bütün kararların bir kontrola tâbi tutulması prensibinden hareket etmektedir. Bu kontrol, tüzükler için Danıştayın incelemesidir (Madde 107). Milletlerarası anlaşmalar için ise Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasdikidir (Madde 05). Bu son kontrolun bir istisnası yardır ki, o da, anlaşmanın iktisadî, ticari veya teknik münasebetleri düzenlemesi süresinin bir yılı aşmaması, devlet maliyesine bir külfet yüklememesi ve türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına halel getirmemesi şartlarına bağlıdır. Bu durumda bile anlaşmanın iki ay içinde Büyük Millet Meclisinin ıttılaına sunulması gerekmektedir.

' Gene, Anayasanın 113. maddesine bakılacak olursa, bakanlıkların ve kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanun ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilecekleri hükmüyle karşılaşılmaktadır. Bu suretle karar, kararname, tamim, tebliğ ve sirküler neşrinin Anayasayla telif edilemiyeceği anlaşılmaktadır.

Yeni Anayasa rejimimizde Yürütme Organı veya idare, bir memurun tâyin, nakil ve terfi, şahsi özel af için karar veya kararname, memurlara mahsus olmak ve sadece onlara hitap etmek üzere kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerini aydınlatıcı sirküler ve tebliğ, yahut da tamim çıkarabilecek, fakat gayrişahsi, umumi ve objektif mahiyette, maddi mânada kanun adını alabilecek tarzda kararname, tebliğ ve sirküler yayınlayamıyacaktır.

İşin daha enteresan ciheti, Anayasaya aykırı olan bu kararnamelere veya tebliğ vesaireye riayet etmeyen kimseler de cezalandırılamıyacaktır. Nitekim, bu konuda Anayasa Mahkemesine yapılmış çeşitli müracaatlar vardır ki, bunların haşlıcalarını Türk Parası Kıymetini Koruma Kararnamesine aykırı bereket edenler hakkında açılan dâvalar teşkil etmektedir.

İtiraf etmek lâzımdır ki, Bakanlar Kurulunun kararname çıkartamaması ve bunun yerine sadece Danıştayın tasdikiyle tüzük neşrine yetkili bulunması, büyük sıkıntılara sebebiyet verebilecektir.

Meselâ, çok acele bir konuda bir karar alınması gerektiğini düşünelim. Sadece Danıştaydan tüzük geçirmek imkânına sahip olan hükümetin karşılaşacağı müşkülât meydandadır. Ancak, bu durumda da hükümetin sadece prensipleri belirten çok umumi mânada tüzükler yayınlamak ve bu tüzüklere istinaden bakanlıkların çıkaracağı yönetmeliklerle işleri yürütmek yolunu ihtiyar etmesi kaabil olabilecektir.

Herhalde yeni Anayasa, getirdiği hükümlerle muazzam bir idari mekanizme değişikliğine yol açmış bulunmaktadır. Bu değişikliği, güçlükleri de göze alarak yürütmek ve bu suretle temel kanunu yaralamamak lâzımdır.

ti gözönüne getirilsin... Artık bu durumda, hepimizin "cemaziyelevvel"i feci bir şekilde ortaya çıkacak ve meselâ şık bir elbisenin sırtında "Türk Malı" ibaresi kolaylıkla okunabilecektir.

İş bununla da bitmemektedir. Kararın ikinci maddesinde, "Yabancı memleketlere ihraç olunacak mamuller ve yarı mamullere Madde in Turkey ibaresinin konulması mecburidir" denilmektedir. Bu "Madde in Turkey" ibaresi, "Türkiyede yapılmıştır" mânasına gelen "Made in Turkey" den galattır ve bir matbaa hatası da olmadığı, dördüncü madde nin ikinci paragrafında da geçmesinden anlaşılmaktadır!.. "Made in Turkey yerine "Madde in Turkey"! Fakat kararname bu hususu sarih şekilde belirttiği için, sanayicinin, inisiyatifini kullanarak "Made in Turkey" yerine "Madde in -Turkey"! Face, 15 Şubat -1962 de -yani bundan bir yıl önce- yayınlanan kararnameye göre ihraç edilecek türk mallarına "Madde in Turkey" gibi acayip Mr ibare yazılması gerekmektedir.

İş bununla da bitmemektedir. 6/180 sayılı kararnameye göre, her maddeye "Türk Malı" İbaresinin konulması mecburiyeti vardır. Halbuki öyle maddeler vardır ki, bunlara marka koymağa bazan imkân, bazan da lüzum yoktur. Meselâ tıbbi ve ispençiyari müstahzarlar... Bunların durumu "1202; sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu"nun '4348 sayılı kanunla değiştirilmiş hükümlerine tâbidir. Bu sebeple, ayrıca "Türk Malı" ibaresi koymağa lüzum yoktur. Zira 14 Mayıs 1928 tarihinde yayınlanan "İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu"nun 12. maddesinde "Müstahzarların dış ambalajları üzerine ve ambalaj içindeki tarifnamelere âmilin ismi, imal edildiği yer ve ruhsatname numarası konulacaktır" denilmektedir.

Bunun gibi başka maddeler de bulmak kabildir. Velhasıl, yerli sınaî mamullere "Türk Malı" ibaresi konulması hakkındaki kararnamenin ortalığı karıştırmaktan başka bir işe yaramıyacağı anlaşılmış bulunmaktadır.

Şimdi, 15 Şubat 1962 de yani bundan tam bir yıl önce- çıkan 6/180 sayılı kararnamenin yürürlük süresinin iki - üç ay geri atılması ve ondan sonra da daha rasyonel hükümleri ihtiva eden yeni Mr kararın yürürlüğe konulması beklenmektedir.

Bu bekleyiş her halde uzun sürmiyecektir.

«Onlar ki verir lâf ile Dünyaya nizâmat...»

Yürek soğutanlar

Cinayet işleyerek işbaşına gelen General Kasım, Irak halkını ifa! ettiği sıralarda (Yeni İstanbul - 9 Şubat 1968 - Resimaltı)

Irak gibi memleketlerde ihtilâlciler yatakta ecelleri ile ölmezler. Bu ülkenin ihtilalle her şeyi hallettiklerini sanan felsefesiz ihtilâlcilerini bekleyen sonuç ne yazık ki hep böyledir. (Tasvir - *9* Şubat 1963 - İlhan Bardakçı)

Dün Bağdat Radyosu ondan "Hazreti Muhammed soyundan gelen Kral Faysalı öldüren adam" fiye bahsetmiştir. (Tercüman - 9 Şubat 1963 - Resimaltı)

Kasım ihtilâlciler tarafından öldürüldü - 19 General ve Halk Mahkemesi Başkanı mevkuf - Halkın husumetini çeken subayların da teslimi istendi. (Adalet - 9 Şubat 1963 - Manşet)

Kasımın idam ettirdikleri milli şehit ilan edildi. (Arabaşlık) Irakta darbe-i hükümet yapıldığı haberi Ankara'da bir bomba tesiri uyandırdı. (Adalet -9 Şubat 1963 - Haber)

Kasım'a da onun Faysala yaptığını yaptılar. (Medeniyet - 9 Şubat 1963 - Manşet)

Kasımın astırdıkları Milli Şehit ilân edildiler. (Zafer - 9 Şubat 1963 - Manşet)

Öldürülenler arasında halk mahkemesinin komünist başkanı, albay Mehdavi de var. (Akşam - 10 Şubat 1963 - Manşet)

Siyasi mahkûmlar serbest birikildi *(Son* Havadis - 10 Şubat 1963 - Haber)

Eden bulur dünyası - General Kasım Irak milletini aldatarak kendisine hizmet eden devlet adamlarını öldürtmüş ve silâh zoru ile iktidar koltuğuna oturmuştu. Irak milleti nihayet aldatıldığını farketti ve bu sefer General Kasım ile ihtilâli yapan avenesinin hesabını görmek suretiyle şerefini kurtardı. (Adalet - 10 Şubat 1963 - T.D.)

Eski İhtilâl Mahkemesi Başkanı Mehdavi kurşuna dizildi - Irakta kızıllar esiliyor. (Yeni İstanbul - 10 Şubat 1968 . Manşet)

Dün Nuri Sait Paşa bir hain, Abdülkerim Kasım bir kahramandı, bugün Abdülkerim Kasım bir hain, Abdülkerim Mustafa bir kahramandır! (...) Kasımın feci akıbeti, ihtirasların kölesi olanlar için tam bir ibret dersidir. (...) "Eden bulur" dünyasında yaşıyoruz. (Yeni İstanbul - 10 Şubat 1963 - Galip Erdem)

Menderes Kurtuldu. (Yeni İstanbul - 10 Şubat 1963 - Başlık)

Kasım akıbetini kendi hazırladı. General Kasımın akıbeti, rüzgâr eken fırtına biçer, sözünün doğruluğunu bir defa daha ispat etmiştir. (Son Havadis - 10 Şubat 1963 - Başyazı)

Yakalanan General Kasım' ın, amcasının oğlu ve halk mahkemeleri başkam Mahdavi ile birlikte kurşuna dizildiği bildirilmiş. (Tasvir • 10 Şubat 1963 - Haber kısmı)

Eski ihtilal mahkemesi başkanı da idam edildi. (Yem Sabah - 10 Şubat 1963 - Manşet)

İnsanlarda, asker olsun sivil ol» sun, ibret gözü açık olsa, bu Bağdat olaylarından ne büyük dersler almak kabil... Kanla işbaşına gelenler mutlaka aynı yoldan giderler. (Yeni Sabah - 10 Şubat 1963 - Başyazı)

Kan Temeli Üzerine Demokrasi Kurulabilir mi ? - Bağdatta olup bitenleri bütün halkımızın ibretle ve dikkatle takip etmesi ve onları hakkıyla manalandırması ne kadar temenniye değer! (Teni Sabah - 11 Şubat 1963 - Başyazı)

İhtilâl süsü verilmiş bir hükümet darbesiyle Irakta iktidara yerleşen Abdülkerim Kasım, kendisine çok güvendiği bir sırada, grene bir hükümet darbesiyle, koltuğunu ve hayata» kaybetti. (...) Telef edilen yalnız o mu? Onun ve cuntasının emirleriyle teşkil edilen ve bir çok cana kıyan ihtilâl mahkemesi reisi de cinayetlerinin hesabını kanı ile ödedi. Dün, Kasım namına ihtilâl marşları söyleyen Bağdat radyosunda bugün, Kasım'ın idam ettirmiş olduğu şahsiyetlerin çocukları intikam konuşmaları yapıyorlar. (...) İyi bir metod değil bu. Darbelerle bir memleket, daha iyi bir seviyeye yükselmiyor. (...) Şimdi zafer milliyetçilerindir. (Yeni İstanbul -11 Şubat 1963 Gökhan Evliyaoğlu)

Kasım'ı öldürttüğü insanların ahı tuttu. (Tasvir - 12 Şubat 1963 - Başlık)

İşte bu son hâdise gösteriyor ki, silahla her şey yapılır ama, milletin güveni olmadan devam ettirilemez. (Son Havadis - 12 Şubat 1963 Mümtaz Faik Fenik)

Kasımın verdirdiği idam kararları iptal ediliyor. (Adalet - 12 Şubat 1963 - Manşet)

Pas verenler!

Emekliler orduya dönüyor. (Akşam - 10 Şubat 1963 - Haberi

Diktatör Kasımın çeşitli sebepler* le emekliye sevkettiği subaylar yeniden orduya alınmıştır. (Adalet - 10 Şubat 1963 - Haber)

Evvelce emekliye sevkedilen subaylar, tekrar orduya dönüyor. (Adalet - 10 Şubat 1963 - Manşet)

General Kasım tarafından, çeşitli sebeplerle, emekliye sevkedilmiş olan, 1 Albay, 8 binbaşı, 10 üsteğmen ve 1 teğmen (...) yeniden ordu kadrosuna alınmışlardır. (Tercüman - 10 Şubat 1963 - Haber)

Kasım tarafından bir gün önce emekliye sevkedilen 58 subayın ertesi günü üniformalarını giyerek. (Yeni İstanbul - 10 Şubat 1963 Haber kısmı)

Emekli subaylar orduya alındı. (Zafer - 10 Şubat 1963 - Haber kısmı)

Aç tavuk rüyasında...

Bir habere göre Albay A. Mustafa 3 yıl önce emekliye ayrılmış bir hava subayı... (Dünya - 9 Şubat 1963 - Haber kısmı)

Irak ihtilâli haberi dün Ankarada bir bomba tesiri yapmıştır. (Zafer - 9 Şubat 1963 - Haber kısmı)

"Ne haddine Anayasa şartlarına zıt davranmanız!" kesinliği ve sertliği memleket havasına hâkini olacak bir devreye artık girmiş olma-

lıydık. Her köşeden bir ihtilâl bağ gösterebilir olmamalıydı. Hükümet resmi bildirilerle, parti mümessiller! türlü teminatla bulanan zihinleri yatıştırmak, güya normal bir hayat, sürüyormuşuz hissini aşılamak mecburiyetini duymamalı idiler. (Zafer - 9 Şubat 1963 - Vâ-Nu)

1958 İhtilâli lideri Gnl. Kasım öldürüldü. (Manşet) İhtilâlin sözcülüğünü yapmakta olan radyo spikeri vatandaşlarına iyi haberler vermekte olduğunu belirterek "Iraklılar İS" tismar edilmiş olan bir ihtilâli size iade ediyoruz" diye heyecanlı bir sesle bağırmaktadır. (Son Havadis - 9 Şubat 1963 - Haber kısmı)

Seyyar Darbeciler - Herhalde, Ankara'da tedbir alınınca, ihtilâlciler Bağdat'a gittiler. (Yeni İstanbul - 9 Şubat 1963 -Fıkra)

Gazetelerimizin manşetlerinden "İhtilal" kelimesi eksik olmuyordu. İlgililer "Şakacık"tan dediler. Güvsel "İhtilâl olamaz" dedi. Ama, bir Söz 40 gün söylenirse, olurmuş. (...) Bütün Orta Doğuda olduğu gibi, ihtilalle gelen bir lider, yine ihtilâlle gitmişti. (...) İhtilâldi bu Kemal Savcı kardeşimiz... İnsan teğmen olarak katılır, paşa olarak iktidar koltuğuna otururdu... Örnekleri o kadar çooook ki... (Tercüman - 10 Şubat 1963 - Anahtar deliğinden)

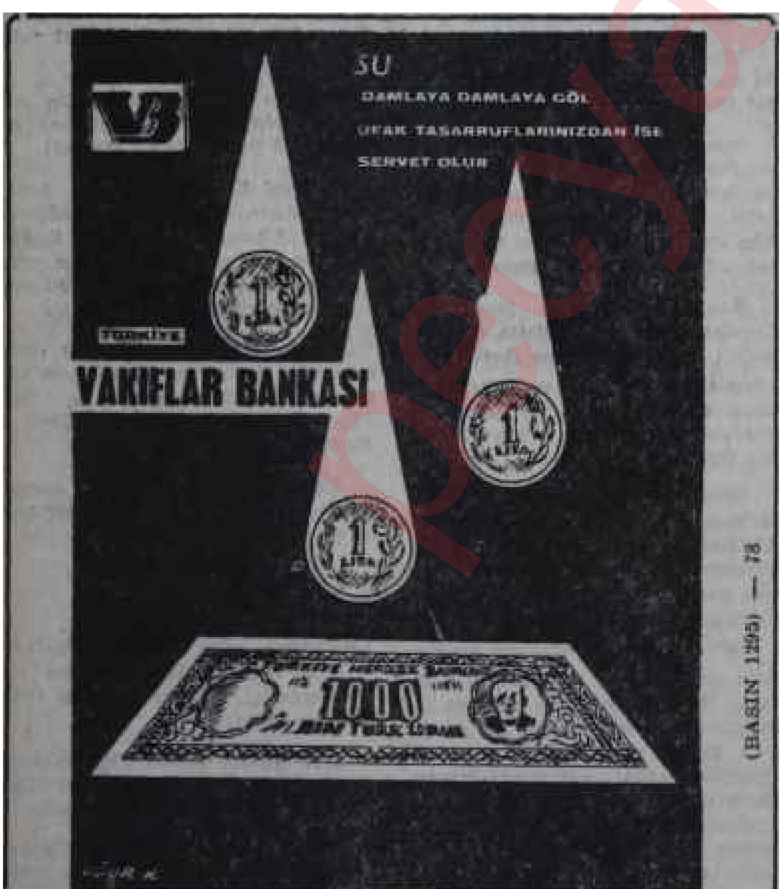
Irak'ın Kaderi - Dün bir general bir kralı katletmişti, bugün de bir albay bir generali Öldürdü, Yarın da bir başka subay bu albayı yok edecek (Tasvir - 11 Şubat 1963 - Manşet)

Irak'ın Kaderi • Dün bir general bir kralı katletmişti, bugün de bir albay bir generali öldürdü. Yarın da bir başka subay bu albayı yokedecek (Tasvir - 11 Şubat 1963 - Manşet)

•

Boyayan boyayana!
K asım, komünistlerin tesirinden kendisini bir türlü kurtaramamıştı. (Tasvir - 9 Şubat 1963 - İlhan Bardakçı)

Iraktaki yeni idarenin rengi dün belli olmuştur. İsimleri açıklanan hükümet üyelerinin kimliklerine bakılırsa, ihtilâlciler "Sosyalist - Arap Milliyetçiliği" ilkelerinden yanadırlar. (Milliyet - 10 Şubat 1963 - Durum)

Abdülkerim Kasım, hürriyet, sosyal adalet, demokrasi ve hukuk devleti vaadleriyle kanlı bir ihtilâl yapmış ve kısa zamanda vaadlerini unutarak kızılımsı bir diktatörlük kurmuştu. (Akşam - 10 Şubat 1963 - Vecihi Ünal)

Juntacıların antikomünist ve fakat koyu bir Nasır taraftarı olduğunu ortaya çıkarmıştır. (Adalet • 10 Şubat 1963 - Haber)

Kasım ve üç arkadaşı kurşuna dizildi. Hükümette 7 Bakan Sosyalist Partisinden (Vatan - 10 Şubat 1963 - Manşet)

General Kasım nereden geldiği bilinmeyen ve Uffeyli denilen bir kurt soyuna mensuptu. Albay Abdüsselâm Arif ise, eski ve çok zengin asil bir Arap ailesinin çocuğudur. (Tasvir - 10 Şubat 1963 - Haber kısmı)

Abdülkerim Kasım hakikaten ölmüşse, onun adını ye şöhretini Irakta halk kalabalıklarına unutturmak biraz güç olacaktır. Kasım, vasıflı ve büyük bir ıslahatçıydı. (Vatan - 10 Şubat 1963 - Şevket Süreyya Aydemir)

Irak'ın yeni idarecilerinin Mısır Lideri Nâsır ile sıkı bir dostluk politikası yürütme azminde oldukları., ... (...) komünistlere karşı cihad ilân edildi. (Yeni İstanbul - 10 Şubat 1963 - Haber)

Irakta halk komünist ayaklanmasına karşı uyanık olmaya davet edildi. (Zafer - 10 Şubat 1963 - Manşet)

İhtilâl, komünistlere karsı milliyetçilerin zaferi oldu. (Tasvir - 10 Şubat 1963 - Manşet)

İhtilâlciler halkı komünist ayaklanmasına karşı uyardı. (Dünya - 10 Şubat 1963 - Manşet)

Kasım, Irak'ta hakiki bağımsızlığın ilk önderiydi. (Vatan - 11 Şubat 1963 - Şevket Süreyya Aydemir)

Halk düşmanı 4 şahıs kurşuna dizildi.. Komünistler, Milliyetçi Lider General Abdüsselâm Arif'e "Faşist" diyorlar. Basrada komünistlerle kanlı çarpışmalar oluyor. (Yeni İstanbul - 12 Şubat 1963 * Manşet)

Kızılları ezen Irak rejimini dün tanıdık. (Yeni İstanbul - 12 Şubat 1963 - Başlık)

Kasım ihtilâli Nuri Sait'in iktidarını devirmişti, Nuri Sait'in idaresi Kasım'ın idaresinden bin kere beter di. (Cumhuriyet « 12 Şubat 1963 - İlhan Selçuk)

Bağdatta kukla bir hükümet kuruldu. (Tasvir - 12 Şubat 1963 - Başlık)

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Irak

Zincirin **yeni** halkası

(Kapaktaki ihtilâl)

Geçen haftanın sonunda bir gün, sabahın erken saatlerinde bütün Bağdatlılar bombardıman sesleriyle uykularından uyandılar. Evlerin üzerinden büyük bir gürültü ile geçen tep,kili uçaklar şehrin merke--inde en kalabalık iskân bölgelerinden birisinin üzerine bombalar yağdırıyordu. Bir çok bina yıkılmış, yüzlerce insan ölmüştü. Olayı biraz ilerideki bir otelin pencerelerinden seyreden yabancılar hayret içindeydiler Hele tepkilirin Irak Hava Kuvvetlerine ait olduğunu anladıkları zaman hayretleri bir kat daha arttı. Bir memleketin başşehrinde o memleketin hava kuvvetleri kendi vatandaşları üzerine saatlerce -bombardıman altı saat devam etmiştir- konfeti saçar gibi bomba saçıyordu. Bununla beraber oteldeki yabancıların şaşkınlığı uzun müddet devam etmedi. Bombalanan yerde Milli Savunma Bakanlığının bulunduğunu, Başbakan Abdülkerim Kasımın bir süredir geceleri de Bakanlıkta yattığını ve memleket içindeki durumunun pek sağlam olmadığını bilenler bu nun Ortadoğuda sık sık rastlanılan cinsten bin ihtilâl olabileceğini diğerlerine anlattılar.

Aynı saatlerde Bağdatın bir başka noktasında da diğer bir harekât başlamıştı. Bu defa hedef Radyoeviydi. Harekâtı yapanlar Kara Kuvvetlerine ait birliklerdi. Radyoevinin elde edilmesi Milli Savunma Bakanlığınınki gibi kanlı olmadı. Ciddi bir mukavemetle karşılaşmayan ihtilâlciler süratle Radyoevine girerek İhtilâlin Sesini bütün dünyaya duyurdular. Gene aynı anlarda posta idaresi, hava alanları, tren istasyonları ve elektrik şebekeleri gibi önemli noktalar ihtilâli yapan kuvvetler tarafından kontrol altına alındı.

İhtilâlciler diğer yerleri kolayca ele geçirdikleri halde Savunma Bakanlığı önünde uzun müddet çarpışmak zorunda kaldılar. Kasım Savunma Bakanlığını kendisine bağlı kuvvetlerin merkezi haline getirmişti. Burası ilk günün akşamına kadar mukayemete devam etti. Sabahki bombardımandan sonra ihtilâlciler Bakanlığı makineli tüfek ateşine tuttular. Fakat Kasımcıların teslim olmadığını görünce öğleden sonra ikinci defa olarak tepkili uçaklarla bombardımana tâbi tuttular. Bir müddet sonra Milli Savunma Bakanlığının da sesi kesildi.

Halkın tepkisi

İlk anda sivil halk ihtilâle karşı hiç bir tepki göstermedi. Ertesi günü Bağdatın gecekondu mahallelerinden bazı gruplar sokağa döküldüler. Dışarıya çıkma yasağına rağmen oldukça kalabalık kümeler halindeydiler ve Kasım lehine nümayiş yapıyorlardı. Fakat durumu gören emniyet kuvvetleri tarafından dağıtıldılar. Bundan başka bir de komünistlerin Ufak bir hareketleri oldu. Kasımın kendilerine tanıdığı imkânları kaybedeceklerini anlayan bir takım komünistler de mevzii mukavemet hareketlerine girişmek istediler. Fakat akıbetleri gecekonduculardan farklı olmadı. Onlar da hemen dağıtıldılar. Böylece ihtilâlin ikinci gününde Bağ" datta ciddi bir karşı koyma kalmadı. Bununla beraber daha sonraki günlerde komünistler yeni idareye karşı ümitsiz bir mücadele açtılar Başşehrin kenar mahallelerinde, bilhassa Dicle nehrinin iki yanında sokak muharebeleri bu haftanın ortalarına kadar devam etti. Komünistlerle ihtilâlciler arasındaki mücadele Irakın diğer şehirlerinde çok daha şiddetli oldu. Bilhassa komünistlerin kalabalık olduğu Basra bölgesinde kanlı çarpışmalar yapıldı. Hattâ baz, haberlere göre ellerinde modern silâhlar bulunan komünistler Basra hapishanesini basarak içlerinde komünistler de bulunan 1500 mahkûmu serbest bıraktılar. Bu çarpışmalarda 70 kişinin öldüğü bildirildi.

Buna mukabil Bağdattaki ihtilâl kuvvetleri de geniş bir "komünist avı" tertiplemişlerdi. Polislerle, ihtilâlden namen sonra kurulan özel milis kuvvetleri birlikte Bağdattaki evleri dolaşarak tanınmış komünistleri topladılar ve öldürdüler.

İhtilâlin rengi

İhtilâlin ilk saatlerinden itibaren Bağdat radyosundan yapılan neşriyat durumu bir parça aydınlatmıştı. "Millî İhtilâl Konseyi" âdına okunan bildirilerde "Halk Düşmanı Abdülkerim Kasım"ın ortadan kaldırıldığı, rejimine de son verildiği bildiriliyordu". Gene bu bildirilere göre Kasımın idaresi "memleketi bölmüş, anayasa teminatını ortadan kaldırdırmış, vatandaşlara eza ve cefa etmiş, Arap kurtuluş hareketini sırtından bıçaklamış ve Irak hâlkının terakkisine engel olmuş"tu. İhtilalin hedefi millî birliği sağlamak ve kanunu hükümran kılarak Irak milletini hükümetin idaresine iştirak ettirmekti. Yeni idare Bandungtaki Afri-*

1958 deki ihtilâlin iki lideri Kasım ve A. Arif

Eski dost düşman olur

Darbe Sanatı

Bir bakıma, hükümet darbesi yapmaktan kolay şey tasavvur edilemez. Hele, Mr hükümet darbesi için sebebin bulunmadığı yelerde.. İngilterede, Almanyada, İtayada, İskandinavyada azimli ve silahlı bir kaç yüz kişi bir anda başkente, onun bütün kilit noktalarına hakim olabilir, sorumla şahsiyetlerin hepsini tevkif edebilir.

Hükümet darbesi düşünenlerin bulunduğu yerlerde de bir sürpriz taarruzun veya iyi planlanmış bir hareketin başarı kazanması zor dahi olsa imkânsız değildir. İnsan bir kimseyi öldürmeye karar verdi mi, bunu önünde sonunda yapması, cüreti yerinde ve kurnazlığı kâfiyse suikastı müsbet sonuçlandırması, Mr grubun da bunun doğuracağı karışıklıktan faydalanarak ortalığa hakim olması kabildir. Fransada, Yunanistanda, Amerikada, Türkiyede, İspanyada, Portekizde, bütün Demir Perde gerisi memleketlerde, Pakistanda, Hindistanda bir çetenin iyi korunan hükümet yetkililerini ele geçirmesi her an için mümkündür.

Ama sonra ne olacaktır? Hükümet darbesi düşünenler bulunsa da bir hükümet darbesini lüzumlu gösterecek tartlardan hiç birinin bulunmadığı memleketlerde komandolar bir kaç saat içinde ezileceklerdir. Harekete geçecek ordu birlikleri ve güvenlik kuvveti fedaileri derhal temizliyecekler ve bunlar (marifetleri nisbetinde cezalarını hemen o anda göreceklerdir. İngilterede darbeyle iktidar alınıp muhafaza edilir mi?

Demir Perde gerisi memleketlerine gelince, kuvvet dengesi bu ihtimalleri Amerikada ancak delillerin düşündükleri -bu yüzden Amerika Cumhurbaşkanları ve aileleri, devletin bütün idarecileri, Rusya dahil, dünyanın bütün diğer memleketlerine nazaran daha cila şekilde korunurlar, etraflarında kuş uçurtulmaz- darbe ihtimali kadar kuvvetsiz kılmaktadır.

Orada burada her gün darbe yapılmamasının sebebi, işte budur. Yoksa anlık başarı kazanmanın imkânsız bulunması değil. Yanlış hesaplarla girişilen hareketlerin ise ne netice verdiğinin ortada çok misali vardır ve bunlar teşvik edici olmaktan çok uzaktır.

Iraktaki yeni darbe, 1958 darbesi, bizim 1960 Devrimi hep bir ortamın devamlılığını Bağladığı başarılı darbelerdir. Bunların her biri Silahlı Kuvvetlerin tamamının ve onun yanında halk tabakalarının aktif ve organize sınıflarının desteğini sağladıklarından, daha doğrusu bu zümrelerin malı olduklarından Mr zulüm idaresini devirmişler, sonra da memlekete hakim olabilmişlerdir.

Darbe sanatının püf noktası bu, "duruma doğru teşhis koymak" ta yatmaktadır.

ka - Asya konferansı kararlarını uygulamayı, bütün arap memleketlerindeki kurtuluş hareketini ve bütün milletlerin emperyalizme karşı mücadelelerini desteklemeyi esas sayıyordu. Bununla beraber Irakta petrol işletme imtiyazına sahip bütün yabancı şirketlerin faaliyetlerini de garanti altına alıyordu.

Radyo diğer bir konuşmasında ihtilâlin sebebi olarak "Şehit düşen hür subayların intikamını almak arzusu'nu ileri sürdü. Bu subaylar 1959 yılındaki Nasır taraftarı ayaklanmada öldürülen subaylardı. Bu açıklama bir yandan ihtilâlin Nasır karşısındaki durumunu aydınlatıyor, diğer taraftan da ne derece gayri ciddi bir "Saray İhtilâli" karşısında bulunulduğunu ortaya koyuyordu.

İhtilâl konseyinin daha sonraki tebliğlerinde ordu birliklerinin izin almaksızın yer değiştirmemesi, sokağa çıkma yasağına riayet etmeyenlerin öldürüleceği gibi emniyet tedbirleri açıklandı. Radyoda bildiriler arasında Mısır marşları çalındı. Bu durum ihtilâlin hangi istikamette gelişeceğini merakla beklemekte olanlar tarafından ilgiyle karşılandı. Bu arada ihtilâli deslekteyen kurumlar da açıklanmaya başlandı. Bunlar arasında Nasır taraftarı olarak tanınan Irak Talebe Federasyonları Komitesi ile Sosyalist İşçi Federasyonu ön plânda yer aldı. Kerkük hava üssü ile Habbaniye üssü ihtilâle bağlılıklarını ilk olarak açıklayan askeri birlikler oldu. Onları II Tümen, 7. piyade alayı, 6. zırhlı alayı, 5 ve 4. zırhlı alaylar, 2. piyade alayı Musul hava üssü ile Musuldaki 1. hava alayı takip etti.

İhtilâlin başındakiler

Bir müddet sonra yapılan açıklamadan askeri juntanın albay ve daha küçük rütbedeki subaylardan kurulu olduğu anlaşıldı. Juntamn başında Abdülkerim Mustafa vardı. Diğer üyeler Binbaşı Necati, -Binbaşı Mahmut Elsafi, Teğmen Muhammed Zafer Elmedeni, Teğmen Ahmed Muhammed Elazavay ve Teğmen Ata Muhiddinden ibaretti. Başkumandan olarak ilân edilen Abdülkerim Mustafa iki yıl kadar önce siyasî faaliyetlerde bulunduğu için ordudan tardedilmiş bir paraşütçü subaydı.

Abdüsselam Arif
Göstermelik bir Başkan

İhtilâlin ikinci gününde ilân edilan kabine de aşağı yukarı aynı özelliği taşımaktaydı. Bu kabinedeki kilit mevkileri sosyalist ve Nasır taraftarı olarak bilinen Baas Partisi mensupları tarafından işgal edildi. İÇ, Dış ve Savunma bakanlıklarını, Baasçılar aldılar. Devlet Bakanlığı ile Tarım Bakanlığı da iki Kürde verildik Geçici Devlet Başkanlığına Nasırcı olarak tanınan Abdüsselam Muhammed Arif getirildi. 1958 ihtilâlinin yapılmasında büyük bir rol oynayan ve ihtilâlin ilk devrelerinde Kasımla çok yakın işbirliği yapan Muhammed Arif sonraları Nasırla gizli temaslarda bulunduğu için Kasım tarafından Bonn'a Büyük Elçi olarak sürülmüştü, Bir müddet sonra bu temaslarını idame ettirdiği için tevkif edilen Muhammed Arif idama mahkûm edilmiş, fakat Kasım cezasını önce müebbet hapse çevirmiş, 1961 de de affetmişti.

Kasımın sonu

Eski Başbakan Kasımın akıbeti hakkında verilin bilgiler ihtilâlin ikinci günü değişikliğe uğradı. ön-

celeri Savunma Bakanlığının bombardımanı sırasında enkazın altında kalarak öldüğü bildirilen Kasımın sağ kaldığı daha sonra anlaşıldı. Bununla beraber bu, durumda bir değişme yaratmadı. İhtilâl kuvvetleri tarafından kıyasıya Mr vuruşmadan sonra yakalanan Kasım -erkekçe dav randığı hiç kimse tarafından inkâr olunamamaktadır- ve üç arkadaşı özel olarak kurulan bir örfi idare mahkemesinde yargılandı ye idama mahkûm edildi. Kasımı öldürmek için Milli Savunma Bakanlığını saatlerce bombalayan ve bu arada yüzlerce masum insanın ölümüne sebep olan ihtilâlciler nedense birdenbire hukuki usullerin faziletini kavramış, onlara itibar etmek lüzumunu hissetmişlerdi! Kasım ve arkadaşları kurşuna dizilerek öldürüldüler.

Kasımla beraber kurşuna dizilenler arasında amcasının oğlu General Abbas Fazıl el Mehdavi, General Taha Şeyh Ahmet ve yaveri Üsteğmen Kenan Halil de vardı. Ayrıca bombardıman edilen Savunma Bakanlığının enkazı altından Kasımın Başyaveri ve koruyucusu Albay Vasfi Tahir ile Tuğgeneral Abdülkerim Jeddanın da cesetleri çıkarıldı. Tuğgeneral Jedda Savunma Bakanlığındaki muhafız birliğinin kumandanı idi. Bunların dışında Kasıma yakınlığı ile tanınan bazı subayların da en kısa zaman içinde yeni idareye teslim olmaları ilân edildi.

İhtilâl ve diğerleri

Yeni ihtilâl idaresi bazı arap devletlerinin dışında genellikle müsbet karşılandı. Birçok devlet yeni rejimi hemen tanıdı, bir kısmı da tanımak üzere olduğunu ilân etti. Yeni Irak hükümetini ilk tanıyan Yemen oldu. Bir müddet önce kendi ihtilâlini tamamlamış olan ve tanınmamanın acısını yakından bilen Yemen Hükümeti bu konuda öncülüğü kimseye kaptırmadı. Hemen onun arkasından Mısır, Cezayir, Küveyt ve Suriye yeni Irak hükümetini tanıdılar. Mısır Devlet Başkanı Nasır ile Irak Cumhurbaşkanı Abdüsselâm Arif arasında teati edilen mesajlar iki ülke arasında son zamanlarda işitilmeyen bir lisanın kullanılmasına vesile oldu. Nasır "Allah, Irak milletinin kindi efendisi olarak diğer arap milletlerine misal teşkil etmesini ve Arap mücadelesinde önderlik etmesini istemektedir" dedi. Abdüsselâm Arif cevabında "Arap birliği, hürriyet ve sosyalizm uğruna girişilen ortak mücadelenin zafere ulaşması" temennisinde bulundu. İran; İngiltere, Birleşik Amerika, Batı Almanya, Türkiye ve Sovyet Rusya yeni rejimi tanımakta gecikmediler. Iraktaki Kürt azınlığı da ihtilâli, şimdilik müsbet karşıladığını açıkladı. Irak kürtleri-

BİR ADAM TANITIYORUZ

Abdülkerim kasım

Dört buçuk yıl önce Kasım idareyi ele aldığı zaman Irak tarihinin Mr dönüm noktasına gelmiş bulunuyordu. Kasımın İhtilalinin Ortadoğuda örnekleri bol bol görülen ale lâde bir hükümet darbesi olarak kal', maması ihtimali vardı. İhtilal saltanata ve tefessüh etmiş bir idareye karşı yapılmıştı. Zengin petrol gelirine sahip ülkenin namuslu ve akıllı bir idare ile medeni bir hayata kavuşturulması imkânsız değildi. Kasım bu şansı kullanamadı. Sonra, bağımsızlığına kavuştuğundan beri Irakta idarecilerin kendi ecelleriyle öldüğü görülmemişti. I. Faysal İsviçrede zehirlenmişti.. Oğlu Gazi, Nuri Saidin bir komplosu ile öldürülmüştü. Faysal II, Nuri Said ve Abdülillah da Kasıttım kurbanları olmuştu. Siyasi mücadeleyi çetecilikten çıkarmak ve iktidarların barış içinde değiştirilmesini sağlayacak bir düzene geçmek imkânı da Kasımın «ündeydi. Fakat o bu yola girmedi ve bendi hayatını da o çemberden kurtaramadı.

Kasım öldürüldüğü zaman 48 yaşındaydı. Fakir bir ırak ailesine mensuptu. Babası marangozluk yapıyordu. Bu durumdaki çocukların babalarınınkinden farklı bir hayat sürebilmeleri için bir tek yol vardı: Asker olmak! Kasım da öyle yaptı. 1958 de iktidarı aldığı zaman Mr tümene kumanda eden tuğgeneraldi. O ana kadar kralın en fazla itimat ettiği askerlerden birisiydi. Hatta Nuri Said ihtilalin başladığı kendisine bildirildiği zaman "başlarında kim ver?" diye sormuş, Kasımın olduğunu öğrenince de Öyleyse mesele yok, o bizdendir" demişti.

Kasımın iktidardaki yılları hiç de rahat geçmedi. Biryandan Nasırla ve Arap Birliğiyle, diğer yandan Petrel Şirketleri, Küveyt ve Iraktaki Komünistlerle uğraşmak zorundaydı. Bir kaç defa suikast teşebbüslerine hedef olduğu için hayatından devamlı olarak endişe ediyordu. Son zamanlarda avkeri birlikler tarafından korunan Savunma Bakanlığından çıkmaz olmuştu. Orada, çalışma masasınla önüne serilmiş bir yer yatağında yatı yordu. Binadan çıkması gerektiği zamanlarda Zim marka kurşun işlemez bir otomobil kullanıyordu. Basın ve radyo, televizyon üzerindeki mutlak hakimiyetine rağmen kendisini sevilen, münakaşa dışı Mr lider haline getirememişti. Geçen Temmuzda, İhtilalin dördüncü yıl dönümünü kutlamak üzere yapılan büyük geçit töreninde emniyeti sağlamak için bir kilometrekarelik alanı askeri kordon altına almak zorunda kalmıştı.

Köylüler üzerindeki nüfuzunu arttırabilmek için bir toprak reforma planlamıştı. Fakat bu konuda ciddi bir tatbikata girişemedi. İstihsal düşmüş, ekonomi durgunluk içine girmişti. Memlekette çok yaygın bir enflasyon vardı. Sovyet Rusya daha önce verdiği 400 milyon dolarlık askeri yardımın dışında, iktisadi amaçlarla kullanılmak üzere son zamanlarda 130 milyon dolarlık yeni bir kredi açmıştı. Fakat bütün bu yardımlar bilhassa kürt isyanı dolayısiyle iyice artan masrafları dahi karşılamaya yetmiyordu.

Kasımın bu güçlükler altında ezilip kalması ise gavet tabiiydi. 1958 İhtilalinin başı, hadiselerin üzerine çıkıp Iraka yeni bir düzen, bir açık sistem, iktidarların isyanlar, ihtilaller, darbelerin bertaraf edilmediği bir rejimi getirememiş olmasını canıyla ödedi.

nin Paristeki temsilcisi yaptığı basın toplantısında yeni hükümetin Kürtlere karşı davranışı aydınlanıncaya kadar ihtilâle yardımcı olacaklarını bildirdi. Hükümetten kendilerine muhtariyet tanımasını. askerlerini "Kürdistan"dan çekmesini ve petrol gelirinden muayyen bir hisse vermesini talep ediyorlardı. Aslında kendileriyle savaşmakta olan Kasımın ortadan kaldırılması ve kabineye iki kürt Bakanın alınmış olması onları kâfi derecede memnun edecek sebeplerdi.

Maziye bakış

Bu ihtilâli doğru bir şekilde kıymetlendirebilmek için ihtilale yol açan olayları iyi bilmek lâzımdır. Kasım 1958 ihtilâlinden beri ortaya çıkan her yeni güçlükle biraz daha şaşırmış, bunlar karşısında sistemli ve müstakar bir politika takip edememişti. Kasımın durumunu etkileyen en önemli unsur Nasırın şahsında temsil edilen Arap Birliği idealiydi. Kaşım ne Arap Birliği bayrağını Nasırın elinden alabilmiş, ne de onun dümen suyunda, bir politika gütmeyi kabul etmişti. Bu yüzden dışarıda arap milletleri tarafından sevilmez olmuş, içeride milliyetiçi ıraklıların düşmanlığını kazanmıştı. Arap alemindeki prestijini sarstığını düşünerek CENTO'dan çıkmış, Türkiye ile münasebetlerinin bozulmasına aldırmamıştı. Küveyt üzerinde haklar talep etmesi hem arap ülkelerini, hem de İngiltereyi karşısına geçmeye zorlamıştı. Bu durumda sırtım dayayabileceği Sovyet Rusyadan başka hiç bir devlet kalmamıştı. Son olarak ona yanaştı. Sovyet Rusyadan aldığı yardımlarla durumunu kurtarmağa çalışıyordu. Bu kendisini büsbütün Türkiye düşmanı yaptı.

Memleketin içinde Kasımım karşılaştığı güçlükler, dışarıdakilerden daha az olmadı. Daha İhtilâlin beşinci ayında Bağdat Radyosu bir suikast teşebbüsünün ortaya çıkarıldığını bildiriyordu. Aralarında eski Başbakanlardan Raşid Ali Geylaninin de bulunduğu bazı kimseler Nasıra bir ihtilâl hazırlamakla itham edildi. Bunların bir çoğu idama mahkûm edildi. Daha sonra 1959 Martında Nasırcı Albay Şeyyaf Musulu ela geçirerek bir hükümet kurduğuna i* lân etti. Kasım komünistlere ve kürtlere dayanarak bu isyanı bir haftada bastırdı. Bu isyan iki bin kişinin canına mal oldu. Aynı yılın Kasımında otomobiline ateş açıldı. Bu suikasti omuzundan yaralanarak atlattı. Son iki senedir de kürtlerle uğraşıyordu. Irakın kuzeyine yerleşen Barzani kuvvetlerinin İsyanını bir türlü bastırmaya muvaffak olamamıştı. Bütün bunlara Üniversitelilerle aydın çevrelerdeki huzursuzluk da eklenirse Kasımın düşürülmesine yol açan sebepler daha iyi anlaşılmış olur.

Iraktaki yeni idarenin Kasımı başarısızlığa götüren sebeplerden gereken dersi almış olması beklenir. Teni Hükümetin bilhassa Nasırla kuracağı münasebet hayati önemdedir. Arap Birliği idealine ihanet eder mevkiine düşmeden Mısırla mesafeyi muhafaza edebilmek fevkalâde hassas bir denge kurmaya bağlıdır. Şimdiden ıraklı idareciler Mısıra teslim olmak niyetinde olmadıklarını gösterecek işaretler vermeye başlamışlardır.

Bununla beraber bu ihtilâlin neyi değiştireceği, hele iktidarların kanlı ihtilâllerle alınıp verilmesi geleneceğini değiştirip değiştirmeyeceği hiç bilinmez.

ANATOMİ

Irakın 1963 İhtilâli ile 1958 İhtilâlini birbirine benzetmeye ve ikinciyi, birincinin alınan intikamı gibi göstermeye kim ne kadar çalışırsa çalışsın bunun, gerçeği uzaktan hatırlatan dahi hiç bir tarafı yoktur. Eğer hâdiseden Mr ders çıkarmak gerekirse, yeni darbenin anatomisini iyi bilmek lâzımdır.

1 — Irak halkı 1963 İhtilâline karşı pasif kalmıştır. Nefret edilen Nuri es Salt idaresinin devrilişini kutlayan coşkunluklardan hiç birine rastlanılmamıştır. Nuri es Saitin devrilişi Irakta yeni bir devrenin açılışı, Demokrasi rüzgârının artık bu sıcak beldede eseceği ümidinin doğuşu olduğu için böyle Mr coşkunluk doğurmuştu. Sonra, onun yerini hayal kırıklığı aldı. Kasıma karşı ihtilâl olunca halk, garip bir tevekkül içinde omuz silkti.

2 — 1958 İhtilâli bir Millî İhtilâl idi. 1963 İhtilâli bir Saray ihtilâli oldu. Vuruşanlar, Silâhlı Kuvvetlerin iki kanadından ibaret kaldı. Kasımalar kaybettiler, ötekiler kazandılar. Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm!

3 — Nuri es Sait devrine ait hiç Mr kuvvet 1963 ihtilâlinde en ufak. rolü oynamadı. Nuri es Saitin ve talihsiz iki kader ortağıyla hempalarının cezalarını bulmuş olması bir tepkinin sebebini teşkil etmedi. Kasımın Halk Mahkemesi, Kasıma karşı girişilmiş hareketlerin cezalandınlmasındaki davranışları dolayısıyla yeni ihtilâlciler tarafından intikama maruz bırakıldı. Bunlar kendilerine yapılanların, kendilerini Kasımın iktidara ortak etmeyişinin, memleketi kendilerinin Kasımdan daha iyi idare edebileceklerine dair imanlarını Kasımın kaale almamasının öcünü aldılar. Nuri es Sait devri Irak için ebediyen kapanmış. bir tarih yaprağıdır.

4 — Kasım ile Nuri es Sait arasında, akıbet bakımından da hiç bir benzerlik yoktur. Birincisi, elinde silâh vuruşarak, cephanesi bitinceye kadar çarpışarak, kahramanca ölmüştür. İkincisi, zenne kılığında kaçarken yakalanmış ve halkın hışmına maruz kalarak parçalanmıştır.

5 — 1988 ihtilâli ne kadar "Nasırın eseri" ise, 1963 ihtilâli ancak o nisbette "Nasırın eseri"dir. Nasır her arap ihtilâlini desteklemektedir. Yeni rejim kendi dümen suyuna girerse onu yutmakta, istiklâlini muhafaza edince ona düşman olup güçlük çıkarmakta, ihtilâlin yenisine bakmaktadır. Bu bakımdan Irakın Nasırın eline geçmiş olduğu, kuvvetli sayılamayacak bir ihtimaldir.

6 — Iraktaki yeni ihtilâlin en kati vasfı, onun antikominist olduğudur. Ancak unutmamak lâzımdır ki bu vasıf 1958 ihtilâlinin de vasfıydı ve Kasım Sovyetlerin kucağına kendi arzusuyla düşmemiştir. Bir çemberi kırmaya muvaffak olamaması ve hem kendisine, hem memlekete temiz havayı getirecek pencereyi açamaması Iraktaki rota değişikliğinin sebebini teşkil etmiştir. Yeni idarecilerin başarı şansları, Kasımın yapamadığını yapıp yapamayacakları ile alâkalıdır.

Sahi şimdi neredeler ???

Ruhi Sarıalp

1948 Londra Olimpiyatları sırasındaydı. Yurtta ve dünyada, olimpiyatlarla ilgili haberleri takip edenler, "üç adım atlama" dünya üçüncülüğünü bir türk atletinin kazandığını okuldular. Atletin ismi Ruhi Sarıalp idi. Gazetelerde haberle beraber resmi yayınlanan sarışın, yakışıklı, yüz çizgileri ince, fakat keskin, yumuşak tezessümlü genci Türkiyede tanıyanlar, sadece atletizm çalışmalarıyla yakından ilgilenen kimselerdi.

Üç adım atlamada yaptığı 15.025 metrelik derece ile bir anda bütün memleketin -bir bakıma dünyanın* tanıdığı bir sima haline gelen Ruhi Sarıalp, 1924 yılının 15 Aralık günü -Manisada- doğmuş olduğuna göre, dünya çapındaki başarısını kazandı" ğı zaman yirmidört yaşındaydı.

Türk bayrağının, güreş müsabakalarının sonuçlarından ayrı olarak, bir kere daha şeref direğinde dalgalanmasını sağlayan Ruhi Sarıalp, orta tahsilini tamamladıktan sonra Kuleli Askerî Lisesine girdi. Askerî Lise, İkinci Dünya Savaşı münasebetiyle Konyaya taşındığından, Uç adım , çalışmalarına orada başladı. O tarihte henüz onsekiz yaşında bulunan Ruhinin üç adım atlamada ilk dere* cesi 13.35 metredir.

Ruhi Sarıalp, Askerî Lisenin son sınıfındayken Haydarpaşa Lisesine geçti, lise Öğrenimini burada tamamladı, sonra da Gazi Terbiye Enstitüsünün Beden Eğitimi Bölümünü bitirdi (1948 - 1949). On yıl süreyle Türk atletizmine aralıksız hizmette bulundu. Bu arada, hem milli rekoru muhafaza etti, hem de Avrupa ve dünya çapında isim yaptı.

Türk atletizminin başarısına alçak gönüllülüğü ile temsilci olan Ruhi Sanalpin 1942 ile 1952 yılları arasındaki üç adım ve diğer atletizm kollarındaki dereceleri şu sırayla belirtilebilir:

1942: 13.35 m. (Konya Kuleli Askerî Lisesi. Liseler Şampiyonası)

1943: 14.14 m.

1945: Yüksek atlama 1.70, Uzun atlama 6.71, Üç adım 14.45 ve 14.67 . m.

1946: 14.67 m.

1947: 14.71 m.

1948: 15.075 m.(Türkiye Rekoru), 15.025 m. (1948 Londra Olimpiyatları, üç adım dünya üçüncülüğü)

1949: 14.63 m.

1950: 14.53 m. (1950'de Brükselde yapılan Avrupa Şampiyonası Avrupa üçüncülüğü)

1951: 14.79 m. (Roma Askeri Olimpiyatlar dünya birinciliği)

1952: 14.89 m. (Kopenhag Askeri Olimpiyatları dünya birinciliği)

1952: 15.00 m. (Sarıalp, Helsinki Olimpiyatları dönüşü, Japan Üç adımcısı ve Olimpiyat beşincisi olan atleti, bu derece ile Fenerbahçe stadında mağlûp etmiştir.)

Ruhi Sarıalp, atletizm alanında daima yükselen bir grafikle sürdürdüğü başarısını» 1952 yılında, yeni bir zaferle noktaladı. Bu tarihten sonra, atletizm konusundaki çalışmalarına son verdi.

Sarıalp, 1951 yılında, Kuleli At* keri Lisesine Beden ve Savaş Eğitimî öğretmeni olarak atandı. Burada dokuz yıl çalıştıktan sonra, 1959 yılında Ulaştırma Bakanlığı kadrosuna geçti ve Yüksek Denizcilik Okulunda idarecilik görevinde bulundu. Bu arada, Spor ve Beden Eğitimi dersinin okulun ders programına alınmasını sağladı.

Ruhi Sarıalp
Bir atladı, pir atladı

yıldızlar şakacıdır

Üzüntüyü bırakın, yaşamaya bakın, sevgili okuyucular! Bakın, gazetelerimiz bile size bu konuda yardımcı. Kehanetlerini dinleyin, rotanızı çizin ve devam edin!

BOĞA BURCU

Milliyet.: (21 Nisan - 21 Mayıs) — Günlük işinizi bitirmeden yeni bir işi üstünüze almayınız. Dinlenmek mecburiyetindesiniz.

Tercüman : (21 Nisan — 21 Mayıs) — Üzerinizde Jüpiter gezegeninin tesiri yar: Mizacınız bugün sert olacak, münakaşalardan kaçının, haklı çıkmasını bilemiyeceksiniz.

Yeni İstanbul : (21 Nisan — 20) Mayıs) — En çok sevdiğinize bu zülmü yapmak, hiç bir sebebe dayanmıyor. Biraz daha yumuşak olmalısınız.

Yeni Gün : (21 Nisan — 20 Mayıs) — Bazı şeyleri unutmak ve olduğu gibi maziye gömmek, başvurulacak çarelerin en faydalısıdır.

Yeni Sabah : (21 Nisan — 21 Mayıs) — Ya bir şirket veya bir ortaklık işinden uğramanız muhtemel zararı, alacağınız tedbirle önleyebilirsiniz.

Son Havadis : (21 Nisan — 20 **Mayıs) — Her şeyi kendinize dert edinmeyin. Biliyorsunuz ki onun kafasına laf girmiyor. Onun için tatlı canınızı üzmeyin. Bırakın ne hali varsa görsün.**

Tasvir : (21 Nisan — 21 Mayıs) — Durumu serin kanlı ve realist bir gözle izlemeniz gerekirken, bunu yapmadınız.

Akşam : (21 Nisan — 20 Mayıs) — Gönül işleriniz iyi bir yola girmek üzere.

Hürriyet : (21 Nisan — 20 Mayıs) — Bile bile yüklendiğiniz mesuliyetin derecesini gayet iyi takdir ediyorsunuz ama, gerekli tedbiri almakta da gecikiyorsunuz. Dikkatli olun.

Dünya : (21 Nisan — 20 Mayıs) — İyilik yapmak istediğiniz biri var, şimdi tam zamanı.

Ruhi Sarıalp, halen Yüksek Denizcilik Okulunda Spor ve Beden Eğitimi öğretmenidir.

Sarıalp, atletizm çalışmalarına soin vermekle spor alanlarından çekilmiş değildir. O, bu konudaki bilgi ve tecrübeleriyle yüzlerce genç yetiştirmiş, yararlı olmasını bilmiştir.

Değerli atlet Ruhi Sarıalp, 1950 yılından beri Ayşe Sarıalp ile evlidir ve çocukları yoktur. Eşi gibi son derece nazik ve mütevazı bir insan olan Ayşe Sarıalp, halen İstanbul Amerikan Haberler Bürosu Müdür Muavinidir. Eşiyle birlikte Nişantaşındaki evlerinde mesut bir hayat yaşamakta olan Ruhi Sarıalpin bütün meşgalesi, öğrencilerini iyi birer sportmen olarak yetiştirmekten barettir. Öğretmenlik görevi yanında, Atletizm Federasyonu Teknik Müşavirliği, Türkiye Millî Talebe Federasyonu Spor Teşkilâtı İkinci Başkanlığı gibi görevleri de vardır. Ayrıca, bir çok kulüplerin, bu arada Millî Takımın Kürek, Futbol takımlarının kültür fizik öğretmenliğini de yapmaktadır.

Ruhi Sarıalp şık ve zarif giyinir. Sigara ve arasıra içki içmekten, aile toplantılarında bulunmaktan başlanır. Öğrencileri, Ruhi Sarıalpi büyük bir saygı ile severler.

MUSiKi

Konserler

Hârika çocuk

Onsekiz yıl kadar önce bir yaz günü. İstanbul banliyölerinden birinde, bir evin salonunda bir gençkız akordiyon çalıyor, bir grup genç de dans ediyordu. Salonun bir köşesinde, babasının kucağında oturan bebek de kendini bu âleme kaptırmış olmalı ki, birden ellerini müziğin temposuna uydurarak çırpmağa başladı ve "müessif" bir olaya yolaçtı: O sırada getirilen kahve fincanı devrildi ve kahve, babasının elbisesine döküldü.

Bu "ritm meraklısı" bebek büyüyüp, sekiz yaşlarına geldiğinde, "o* lağanüstü" müzik duygularına sahip bulunduğu artık herkesçe biliniyordu. Ailesi dar gelirliydi. Babası, Yataklı Vagonlar şirketinin orta halli bir memuruydu. Oysa ki, bu küçük istidadı büyük bir sanatçı haline getirebilmek için gerekli eğitimi verebilecek müesseseler Avrupa ve Amerikadaydı. Hem, böyle bir iş büyük paraların harcanmasını gerektiriyor" du.

İşte o sırada, yürürlükteki, "Olağanüstü Çocukların Eğitimi Hakkın* daki Kanun" imdada yetişti. İstanbul Konservatuvarının öğrencileriyle birtikte Ankaraya konser vermek üzere gelmiş bulunan küçük Verda, burada bir teste tâbi tutuldu. Başarıyla sonuçlanan imtihandan sonra küçük sanatçı, ailesiyle birlikte Parisin yolunu tuttu. Orada da başarı göstererek, sadece 1 yılda Paris Konservatuvarını bitirdi. Hâlen sanatını geliştirmek ve bilhassa ana müzik bilgisini derinleştirmek üzere Lazare Levy ile piyano, Noel Gallon ile de armoni ve kontrpuvan çalışmaktadır.

İlgi çeken karoser

Genç sanatçı -artık onsekiz yaşında, sempatik ve zarif bir gençkızdır- Verda Erman, geçen hafta Devlet Konser Salonunda orkestrayla bir konser ve ertesi akşam da bir resital verdi. Otto Matzerath'ın yönettiği Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası eşliğinde verilen konserinde, davetliler, Rachmaninof'un 2. Piyano konçertosunu dinlediler. Diğer virtüozların konserlerinde de üzerinde önemle durulan -hattâ, yine vaktiyle hârika çocuk olarak ün salmış Julius Katchen'in bizzat içerisinden baza tahta parçaları çıkardığı- meşhur, siyah kuyruklu piyano yine sahnedeydi. Bu konsertodaki başarısızlığın sebebini piyanistten ziyade piyanoya atfedenler, resitalde kendilerini biraz haklı buldular. Orkestranın ikinci bölümünde çaldığı Berlioz'un "Fantastik Senfoni "si olağanüstü bir başarı oldu. Bunda herhalde, iyi çalışmış olmanın verdiği rahatlık kadar, uzun süredenberi bu parçayı çalmamış olmanın da etkisi vardı. Orkestranın Rachmaninofdaki eşliği, daha birkaç hafta önce Katchen'le çalışındaki eşliğinden de kötüydü. Piyanist ise sağır piyanosuyla sesini duyurabilmek için gücünün sonunu harcamağa mecbur kaldı.

Resitale gelince, Verda Erman orada iyi taraflarım dinleyicilere aksettirmeğe muvaffak oldu. Bunların başında, sağlam ve güvenilir tekniği, taptaze enerjisi ve istidatlı ifade gücü geliyordu. Ancak, görünüşe göre, bu istidadın üstad ellerde biraz daha işlenmesi de şarttır. Herhalde bu gibi konularda "illâ bir konser verelim" şeklinde ısrarların yeri ol* mamalıdır.

Genç sanatçı, sanat kişiliğini tam bulmuş ve çaldığı eserlerin derinliğine inebilmiş durumda pek görünme* di. Hele, program yapmadaki tek cepheliliği gözden kaçmadı. Eselerin çoğunluğu Schumann, Chopin ve Liszt gibi romantiklere ayrılmıştı. Üstelik Bach da romantik üslûba daha yakışan bir ifade ile çalındı.

Programdaki biricik izlenimci -Empresiyonist- Debussy ise gerçek yankısını bulamadı. Çağdaş bestecilere pek eğilimi bulunmadığını söyleyen Verda Erman, programına bir tek modern beste koymamıştı. Buna rağmen resital, hârika çocuklarımızın ne yolda yetiştiklerini göstermek bakımından, ilgililerin olduğu kadar, müzikseverlerin de dikkatini çekti. -

Filarmonide devletçilik

1961 Ekiminde -sadece onbeş günlük bir hazırlıktan sonra açıldığı iftiharla ilân edilerek- hizmete girer. Devlet Konser Salonunun düzeni gün den güne İyiye gitmektedir. Hele, meşhur Bornova orgunun sahneye -daha doğrusu sahne gerisine- yerleştirilmesiyle salonun eksikleri daha da azalmış bulunmaktadır. Ama, meselâ iki -hattâ dört- birinci sınıf konser piyanosu ve bir klavsen bu eksiklerin başında gelmektedir. ..

Halbuki son resitale gidenler, ellerine tutuşturulan programın arkasını okuduklarında hayrette kaldılar. Orkestranın Mayıs ayında yapacağı 42 günlük dış seyahatte kullanılmak üzere özel otobüsler getirtildiği yazılıydı. Gerçekten, konserden çıkarken herkesin hayranlıkla seyrelttiği, bu lüks yolcu otobüsleri, devletin tahsis ettiği dövizlerle getirtilmişti. Bunlara tam 396 bin lira karşılığı döviz Ödenmişti!

Dinleyicileri hayrete düşüren nokta, bu kadar büyük miktardaki dövizle, yurdumuzda -hele şu sıralarda- pek bol bulunan ve kirayla tutulması da pek kolay olan otobüsler yerine, herşeyden önce lâzım olan ve piyasamızda ise 'hiç bulunmayan şeylerin, yani piyanolarla klavsenin, getirtilmesinin öne alınmaması oldu. Üstelik, getirtilen otobüslerin bakım ve işletilmesinin zorluğunu ve teşkilâtı gerektiren bir iş olduğunu bilenler, yılda sadece iki aylık kısa bir sürede kullanılacak böyle araçlar için bu kadar büyük peşin paranın ve dövizin yatırılmasına neden lüzum, görüldüğünü' bir türlü anlayamadılar.

TÜLİ'den Haberler

Başkent sosyetesinin "Olmazsa olmaz sima"larından biri, Hindistanın Ankara Büyük Elçisi Atal ve eşi Türkiyeden ayrıklılar. Atal'lar Habeşiştana tayin edilmiş bulunuyorlardı. Sevimli Büyük Elçiyle eşini hava alanında kalabalık dostları, ailece uğurladılar. Kadınlar, çocuklar ağlaşıyorlardı. Büyük Elçi, çok sevdiği Türkiyeden ve çok sevdiği dostlarından ayrıldığı için son derece müteessirdi. Bir ara uçağa girdi, fakat uçağın hareketine daha beş dakika kaldığı"nı görünce çıktı, bazısı hıçkıra hıçkıra ağlayan dostlarının yanına seldi.

Uçak kalktıktan sonra kalanlar birbirlerine baktılar ve herkes "Allah kavuştursun" dedi..

Ankara Palas son aylarda girişmiş olduğu yenilik hareketlerine devam etmekte. Bu sefer de Nat King Cole'e gerek fizik gerek ses olarak son derece benzeyen Güney Amerikalı Şantör Freddie Davis" getirtti. Çarşamba gecesi Başkente gelen zenci şantör henüz 24 yaşında olmasına rağmen bilhassa Avrupa ve Güney Amerikada son derece meşhur. Freddie'nin yumuşak, her yaştan dinleyiciyi büyüleyen bir sesi var. Cuma günü Ankara Palasta verilen bir kokteylle Basına tanıştırılacak olan Freddie, Ertha Kitt ve F. Sinatra'nın en beğendiği şarkıcılar olduğunu söylüyor. İspanyayı çok seven ve ekseri Ava Gardner'in Madritteki villasında misafir kalan zenci şarkıcı, İspanyol müziğinin "de hayranı.

Freddie Davis 1939 yılında New-Jersey'de doğmuş. Kolejde kısa bir müddet ticaret tahsil ettikten sonra ilk olarak 16 yaşında Caracas şehrinde bir gece kulübüyle 300 dolar haftalıkla mukavele imzalanış Fakat genç şarkıcı bu şehirde ancak 4 hafta söyledikten sonra tekrar New - Jersey'e dönerek 1000 dolar haftalıkla çalışmağa başlamış. Freddie bundan sonra sık sık Avrupaya geçmiş. Özellikle İspanyaya hayran kalmış. Ava Gardner, Frank Sinatra, Frankie Lane ve Ertha Kitt'in çok yakın dostu olan genç şantör, Hamburgda Telefunken Şirketi hesabına plâklar doldurmuş. Zenci Şantörün Ankarada 15 gün kadar kalabileceği sanılmaktadır.

Geçenlerde Intim pavyonunda Meydan Sahnesi sanatkârları bir masayı baştan başa doldurdular. Masada içki üzerinde çeşitli varyasyonlar yapıldı. Topluluğu gören evvelâ bir aile toplantısı sand . Meydancılar bir araya gelmiş, eğleniyorlar diyenler oldu.

Ama vakit geçince toplulukta bir yabancı *göze* çarptı. Zayıf **nahif,** gözlüklü, lâcivert elbiseli yabancı Meydan Sahnesi aktrislerini teker teker dansa kaldırdı. Esin Avcıyla hassaten meşgul oldu. Etrafındakiler yabancıyı tanıyamadılar. Sonra çok geç vakit birisi yabancı için:

"— Bankalar Birliğinden yetkili bir zattır. Sanatçılığı olduğunu bilmiyordum" dedi.

İşin bundan sonrasını da kimse merak etmedi.

Freddie Davis Ava Gardner ile twist yapıyor

Bir kara altın daha

"Pir başka neşeli topluluk ta geçen hafta içinde Mithatpaşa caddesin

deki Roof Mini de eğleniyordu. Aslında sadece üye olanların girebildikleri Hoof Mini o akşam bir düğün sebebiyle davetlilere açıktı. Başkentin güzel ve neşeli hanımlarıyla bütün yakışıklı erkekleri içtima halin* devdiler. Düğün sahibi, Bayındırlık Bakanlığı memurelerinden Şengül Köprücü bekârlığa veda etmenin sevinci içinde dostlarını ağırlamak için elinden geleni yaptı. Amerikalı damat ise doğrusu pek utangaçtı. Gecenin sürprizi saat 12 ye doğru patlatılan nefis alman şampanyaları oldu.

Geçenlerde bir gün Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, bir yere davet edildi. Erkin davet edildiği yerde göreceklerinden pek hoşlanacaktı. Yılların diplomatının bu konularda hassasiyeti fazlaydı. Davet edildiği yer Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkeziydi ve Genel Başkan Galip Göker, Erkine ba--ı Çocuk yuvalarını gezdirecekti.

Erkin görüşmesinin ertesi günü randevusuna -Dışişleri Bakanı bu konuda son derece titizdir ve randevusuna geç kaldığı görülmemiştir- tam vaktinde gitti. Biraz bekledi. Genel Başkandan haber çıkmadı. Biraz daha bekledi, gene haber çıkmadı. Hafif sinirlenerek bir parça daha sabretti, Göker ortalıkta görünmüyordu.

Erkin, fena halde canı sıkkın, geldiği gibi gitti. İşin kötüsü, daha sonra Genel Başkan Galip Gökarin randevuyu unuttuğunu öğrendi!

TASS haberler ajansının Türkiyedeki muhabiri Bay Olek Mecliste gazetecilerle sohbet ediyordu. Bir ara yanında bulunan bir meslekdaşına sordu:

"- Bil bakalım hangi kulağım çınlıyor.."

Meslekdaşı cevap verdi:

"— Sol kulağın Olek..."

Rus gazeteci hayretle cevabı verene baktı ve:

"— Bravo! Nasıl tahmin ettin?"

"— Ah.. Sağ kulağının çınlamak haddi mi?"

Olek hariç, oturanlar gülüştüler....

T İ Y A T R O

Ankara

Jean Mercure Ankarada

Ünlü fransız rejisörlerinden Jean Mercure, geçen hafta içinde Ankaraya gelmiş ve Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçerle yaptığı ilk temaslar sonunda, Ankarada bir Fransız oyununu sahneyi koyma' yı kabul etmiştir.

Prensip anlaşması gerçekleştiği takdirde, Parise dönmüş olan Jean Mercuire, bir hafta sonra tekrar Ankaraya gelecek ve Büyük Tiyatroda çalışmalar bağlıyacaktır. Fransız rejisörünün sahneye koymak istediği oyun, tahmin edilebileceği gibi,, bir Moliere olacaktır: "Don Juan".

"Don Juan"m dekorlarını Tarık Levendoğlunun çizmesi, başrolünü de bizzat Cüneyt Gökçerin oynaması kararlaştırılmıştır. Ama öbür rolleri, bilhassa kadın rollerini, kimlerin oynıyacağı henüz belli değildir.

Adolf Rott geldi

Orta Avrupanın en ünlü sahneye koyucularından Adolf Rott, U. Giardino'nun "Andrea Chenier" operasını sahneye koymak üzere Ankaraya gelmiştir. Hazırlıkları hayli ilerlemiş olan bu güzel operanın ilk temsili Mart ayının ortalarında verilebilecektir.

Eserin dekor ve kostümlerini çizmek üzere misafir sanatçı olarak, angaje edilmiş olan Robert Kautzky ile birlikte Ankaraya gelmiş bulunan Adolf Rott, Viyana Operası ile Burg Tiyatrosunun uzun yıllar başarıyla intendantlığını yapmış, alman diliyle konuşan Orta Avrupa memleketlerinde, Amerikada, bilhassa Bregenz Festivalinde, . göl üzerindeki yüzer sahnede» sahneye koyduğu müzikli ve müziksiz oyunlarla büyük başarılar kazanmış birinci sınıf bir sanat adamıdır. Bu bakımdan, Ankarada sahneye koyacağı "Andrea Chenier" operası mevsimin en önemli sanat o" laylarından biri, belki de başlıcası olarak merakla beklenmektedir.

Yeni oyunlar

Devlet Tiyatrosu sahnelerindeki ikinci tur oyunlar, bilhassa Yeni Sahnedeki "Foto Finiş", Büyük Tiyatrodaki "Andorra" ve Üçüncü Tiyatrodaki "Çalıkuşu" Ankara seyircisinden büyük bir ilgi ve rağbet görmeğe devam etmektedir. Bu oyunlarda bir hafta, on gün sonrası için bile yer bulmak çok zor olmakta ve temsiller "kapalı gişe" verilmektedir.

Bununla beraber, Devlet Tiyatrosu üçüncü tur oyunların hazırlıklarına şimdiden başlamıştır. Büyük Tiyatroda, belki de münavebeli olarak, repertuvarda yer alacak "Don Ju•ah"dan başka, Küçük Tiyatroda, "Dumanlıda Telaki Var'ın, geçen mevsim pek az oynanmış olan, "Göç" le yer değiştirmesi mümkün olacaktır. Ayrıca, Prof. Sadi Irmakla Behçet Kemal Çağların yeniden sahneye uyguladıkları Abdülhak Hâmidin "Tarık"ı da, "Çalıkuşu"nun görmekte Olduğu geniş ilgi hafiflerse, Üçüncü Tiyatroda, aynı kadro ile, sahneye konulabilecektir,

Opera ve Bale bölümlerinde

Opera bölümü, bu Cumartesi akşamından itibaren Leoncavallo'nun "Palyaçolar"ını yeni bir reji, dekor ve tevziatla, tekrarlamıyâ başlıyacaktır. Feridun Altunanın sahneye koyduğu "Palyaçolar" da baş erkek rolünü oynamak üzere tanınmış italyan tenoru Angelo Loforese, misafir sanatçı olarak angaje edilmiştir. Baş kadın rolünü de, uzun bir süreden beri Opera sahnesinde görülmemiş olan, Ayhan Aydan oynıyacaktır.

"Palyaçolar"la beraber, koregrafilerihi Petipa, F. Ashton ve Andree Howard'ın -Çaykovski, Bülent Arel, Schubert ve Donizetti'nin müzikleri üzerine- düzenledikleri "Baleler Geçidi"nin de temsiline başlanacaktır. Bu "Geçit" de yer alacak balelerden müziğini Bülent Arelin uyguladığı, koregrafisi ile kostümlerini de Andree Howord'ın çizdiği "Esrarlı Engeller" ilk defa, dünya prömiyeri olarak, Ankarada icra edilmiş olacaktır.

J A L E   C A N D A N

OKUYUCULARIYLA KONUŞUYOR

Geçen yazı Ankarada, aydın bir çevrede, meslek sahibi birkaç hanımın toplanarak, şehrin göbeğinde bir gazinoda "sadece kadınlar için" tertiplenmiş bulunan bir saza gittiklerine şahit oldum. Hattâ beni de kendilerine katılmaya davet ettiler. Çok beğendikleri bir ses sanatkârı, bu "kadınlara mahsus matine" de şarkı okuyacakmış. Hanımlar, gazinonun geceleri çok fazla kalabalık, karışık olduğunu, "rahatsız edilmemek" için bu yola başvurduklarını söylüyor, "akıllı", "isini bilir" gazino sahibini de bu teşebbüsünden dolayı takdir ediyorlardı. Ama, bu ha* reketleriyle, eski "harem - selâmlık" zihniyetini ihya ettiklerinin farkında bile değillerdi.

Bir süre önce de İstanbulda, şehrin gene içinde, kadınlara ayrı matine yapan bir sinemadan bahsedildiğini duyduk. Hal böyle olunca, Anadolunun birçok şehirlerinde tatbik edilen bu "hanımlara mahsus eğlen* ce" usûlünü, "harem - selâmlık" zihniyetinin devamı olan bir takım acayip, gülünç âdetleri hiç de yadırgamamak gerekir.

Ekmek için kuyruğa girilen bir devirde, Sivasta subay olan kocamla bulunuyordum. Birgün bir ziyaretten eve dönerken, baktım, mis gibi ekmek kokuyor. Ahali sıraya girmiş, bekliyor. Ben de kuyruğa takıldım, fakat ekmekçinin önüne gelince, a* dam beni hışımla karşıladı ve bu kuyruktan kadınların ekmek alamıyacağını, erkeklerin arasına girmenin günah olduğunu ihtar etti. Fırıncıyla aramızda münakaşa başladı. Buna rağmen, ekmeği almadan gitmedim. Kuyrukta bekleyen bütün yerli ahali de beni mükemmelen anladı, benim tarafımı tuttu.

Demek istediğim şudur: İstanbul ve Ankaralı kadınlarımız bu konularda taviz vermeye başlarlarsa, halimiz neye varır?

Ayşe Balkanlı - Cebeci

Çok haklısınız, sevgili okuyucum. Bu, bal gibi, düşünmeden taviz vermektir. Büyük şehirlerimizde kaç - göç olmadığı için, böylesi kadın toplantılarına giden hanımlarımız, bunu bir "değişiklik", bir "kolaylık" olarak görüyor ve mahzurlarını düşünmüyorlar bile... Halbuki yakın bir geçmişte, İstanbul gibi bir şehirde, Atatürk inkılâplarına henüz kavuşmamış bulunan türk kadınının fermanla ve yalnızca "kadınlara mahsus" saatlerde sokağa çıkabildiğini düşünecek olursak, kadınlara mahsus böylesi matineler ancak tüylerimizi ürpertecektir. Bunlarla savaşmamız şarttır. Bu savaşın iki yolu vardır: Birincisi ve her aydın kadına düşeni, sizin yaptığınız gibi kişisel bir çaba ile buna karşı koymak ve çevreyi bu konuda uyarmaya çalışmaktır. Aydın kadınlarımızın bu konuda titiz davranmalarını ve bu gibi "kolaylıklar"ın kadınlığı nerelere götürebileceğini düşünmelerini onlardan beklemek hakkımızdır. İkincisi, bunun toplu bir halde, sistemli bir 'şekilde, Ur teşekkül içinde mücadelesini yapmaktır.

"Harem - selâmlık" usûlü, devrimlere aykırıdır. Belediyelerce bu konuda alınmış bazı yasaklar yoksa. bunu bir şekle bağlamak üzere kadınlar, "cinsiyet farkı" gözetimini yasak eden Anayasamızın ruhuna uygun olarak bazı taleplerde bulunabilir, protesto ve boykotlara başvurabilirler. Ama bunun için "birlik" kurmak şarttır. Ne yazık ki, memleketimizde bu tip mücadeleleri yürüten, fikrî sahada çalışmalar yapan bir kadın teşekkülü mevcut değildir.

Karım çok kıskanç tabiatlı. Kendisini sevdiğimi bildiği halde, bana karşı güvensizliği beni fazlasıyla üzüyor. Zamanla kendisinden uzaklaşmaktan korkuyorum. Hattâ, bazı aşırı hareketlerinin beni kötülüğe ittiğini hissediyorum. Aklımda olmıyanları aklıma getiriyor. Bu durumda evliliğimize sağlam bir evlilik gözüyle bakabilir miyim? Kıskançlık bir hastalık mıdır? Hiç geçmez mi? Kıskanç olmadığım için, durumu anlıyamıyamıyorum.

O. A. - İstanbul

Çok kıskanmak da, hiç kıskanmamak da evlilik için tehlikelidir derler, sevgili okuyucum. Yâni, her ikinizin de tutumu yanlış. Zaten bir taraf fazla kıskanırsa, öbür taraf hiç kıskanmadığını sanır, bu iş böylece devam eder ve ilgisizlik manzarasına bürünür. Karınızı lüzumu kadar kıskandığınızın, birgün, ansızın siz de farkına varabilirsiniz. Yeter ki karınız, devamlı ve aşırı ilgisiyle bunu imkânsız hale getirmesin. Karınızın ruh hastası olup olmadığını düşünmeden önce, onu biraz mânevi bakımdan tatmin edin, ona sevginizi gösterin, hattâ ilk tanıştığınız günlerdeki sözlerinizi hatırlayıp, bunları tekrar edin. Evvelâ, sevildiğine inansın. Kıskançlıkta devam ederse, o zaman onu samimiyetle karşınıza alın, konuşun, iknaya çalışın. Siz sabırlı, müşfik ve anlayışlı olursanız, zannedersem durum düzelir. Henüz çok yeni evlisiniz. Bu, belki de yalnızca bir intibak güçlüğüdür. Ne var ki evliliğiniz, bugünlerde ona vere* ceğiniz şekle bağlı kalacaktır.

●

Orta l'de bulunan kızını, birinci dönem karnesinde gayet iyi notlar aldı. Okuldan beraber eve dönüyorduk, karnesini kimseye göstermek istememesi dikkat nazarımı çekti. Fakat bunu tevazuuna vererek, üzerinde durmadım. En iyi arkadaşının sekiz tane kırığı olduğunu' öğrenince de, kızımın bunu "iyi kalblilik"inden yaptığı kanaatine vardım. Fakat aradan iki - üç gün geçtikten sonra aynı okula gitmeyen bazı mahalle arkadaşlarına iki tane kırığı olduğunu söylemesi ve bu yalanı çok da ileri götürerek. Matematik ile Yurttaşlıktan 2 ve 3 aldığına onları inandırması beni hayli üzdü. Sebebini sorunca da, "uyuz çocuk" olmak iste-

mediğini ve herkesin kırığı olduğunu söyledi.

İşin içinden çıkamıyorum. Bunun bir şahsiyet zayıflığı olmasından ve kızımın kötü şeyleri taklit etme zafına kapılıp, yanlış hareketler yapmasından korkuyorum. Zaten, herkesin giymediğini giymemek, en güzel bir eşyasını bile "herkeste yok" diye kullanmamak gibi huyları çok eskiden beri mevcuttur.

Endişeli bir anne

Çocuğunuzun bu ileri hassasiyeti ve herkesi taklit etme merakı oldukça tabiî bir yaş problemidir. Bu yaşlarda çocuklar, iyilik yönünden de olsa, herkesten başka türlü görünmekten çok kaçınırlar. Yalnız, bu "herkese benzeme" merakının, onu rahatsız edecek kadar arttığı görülüyor. Bunun altında bir olayın gizlendiğini sanıyorum. Bu, çocuğa üzüntü vermekte, onu yalan söylemeye itmektedir. Hattâ, onda bir altsanma duygusu yaratacak kadar etkili olduğu kanısındayım. Hiç belli etmeden, çocuğu yakından izleyin, öğretmeninden sınıftaki durumunu öğrenin. Öğ-. retmenlerinin daima takdirini kazanarak, başka çocukların kıskançlık Melerini tahrik etmiş olabilir. Herhalde onunla alay etmişler, ona belki de bir isim takmışlardır. Bu, öğretmenlerin bazı çocukları diğerlerinden çok fazla üstün tutmalarından, bunlara sınıfta paye vermelerinden, bazı sınıflarda bulunan kıskanç tabiatlı çocukların arkadaşlarını tahrik etmelerinden ileri gelebilir.

Durumu iyice anladıktan sonra, Gocuğunuzla konuşarak, ödevini yapan bir çocuğun "uyuz çocuk" olmadığına kendisini inandırabilirsiniz Gene de, çocuğu yakından izleyin ve daha büyük güçlükler karşısında ka lırsanız bir ruh doktoruna başvurun Tamız, çocuğa bütün bunları, en tabii şekilde davranarak anlatın. Durumu çok fazla önemsemekten sakının.

Kötü karne de, iyi karne de evde büyük meseleler yaratmamalıdır. Çocuk, okula not almak için değil, "severek, öğrenmek" için gittiğini hissetmelidir.

— Lütfen buraya gel ve şu karneyi elinle bana uzat!

İran Kadını

İ randa toprak reformu ve bazı devrimlerin kabul edilmesi için yapılan referandumda kadınların göstermiş oldukları çaba, öyle zannediyorum ki, bütün dünyadaki hemcinslerini çok yakından ve çok derinden etkilemiştir.

İran kadını, oya tâbi tutulan devrim hareketlerini onayladığını oyu ile belli etmeğe çalışırken, toplumlar için en büyük önemi taşıyan bir derdine önayak oldu: Sayılıp sayılmıyacağını bile bilmediği, ayrı sandıklara attığı oyunu, mutaassıp ve çıkarıcı, gerçek din anlayışından uzak, sözde din adamlarının diretmelerine rağmen, ekseriyetle kullandı. Bugün İran kadınının çekmekte olduğu ıstırapları yakın bir geçmişte çekmiş olan ve Atatürk devrimleriyle aydınlığa çıkan türk kadınının kalbi, yıllardan beri İranda cereyan etmekte olan "kadınlık dramı"m yakından izlemektedir. Sah, 1956 yılında, Millî Kadın İstişare Heyetine kadınlara oy hakkını ve Büyük Mecliste S kişilik bir kadın kontenjanını tanıyacağına dair söz vermişti. Bunun için çaba sarfetti. Ne var ki, her defasında mutaassıp mollaları karşısında buldu, çaresiz olarak, teşebbüsünü tehire mecbur kaldı.

Fakat Safiye Firuzun önderliğindeki bir kadın topluluğu, mollara amansız bir savaş açmıştı. Son referandumda, mutaassıp bölgelerde kadınlar toplumla, eşleriyle, yanlış bir din anlayışıyla mücadele ederek mollalara meydan okudular, sandık başına gittiler.

Dünyanın yarısından çok büyük bir kısmında bugün hâlâ büyük Mr kadınlık dramı hüküm sürmekte ve İnsini doğurup yetiştiren kadın, bütün insan haklarından mahrum, habersiz, bir köle hayatı yasamaktadır. Dünyanın, bugün içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal güçlükleri yenmesi ancak kadının bu durumda gösterdiği çabayla mükün olacaktır. İran kadınının çabası bu yolda, İnsanlık için, bir umut ışığıdır.

Jale CANDAN

Türkiye İş Bankası A.Ş.

MERKEZİ: ANKARA
Telgraf Adresi: TAB.

GENEL MÜDÜRLÜK
Mevduat Müd.
Y.No.3

Ankara, 1 Şubat 1963

001069

Tasarruf Sahiplerine,

Türkiye

1963 yılında da en fazla ikramiye dağıtan ve en fazla Apartman Dairesi veren banka Türkiye İŞ Bankasıdır.

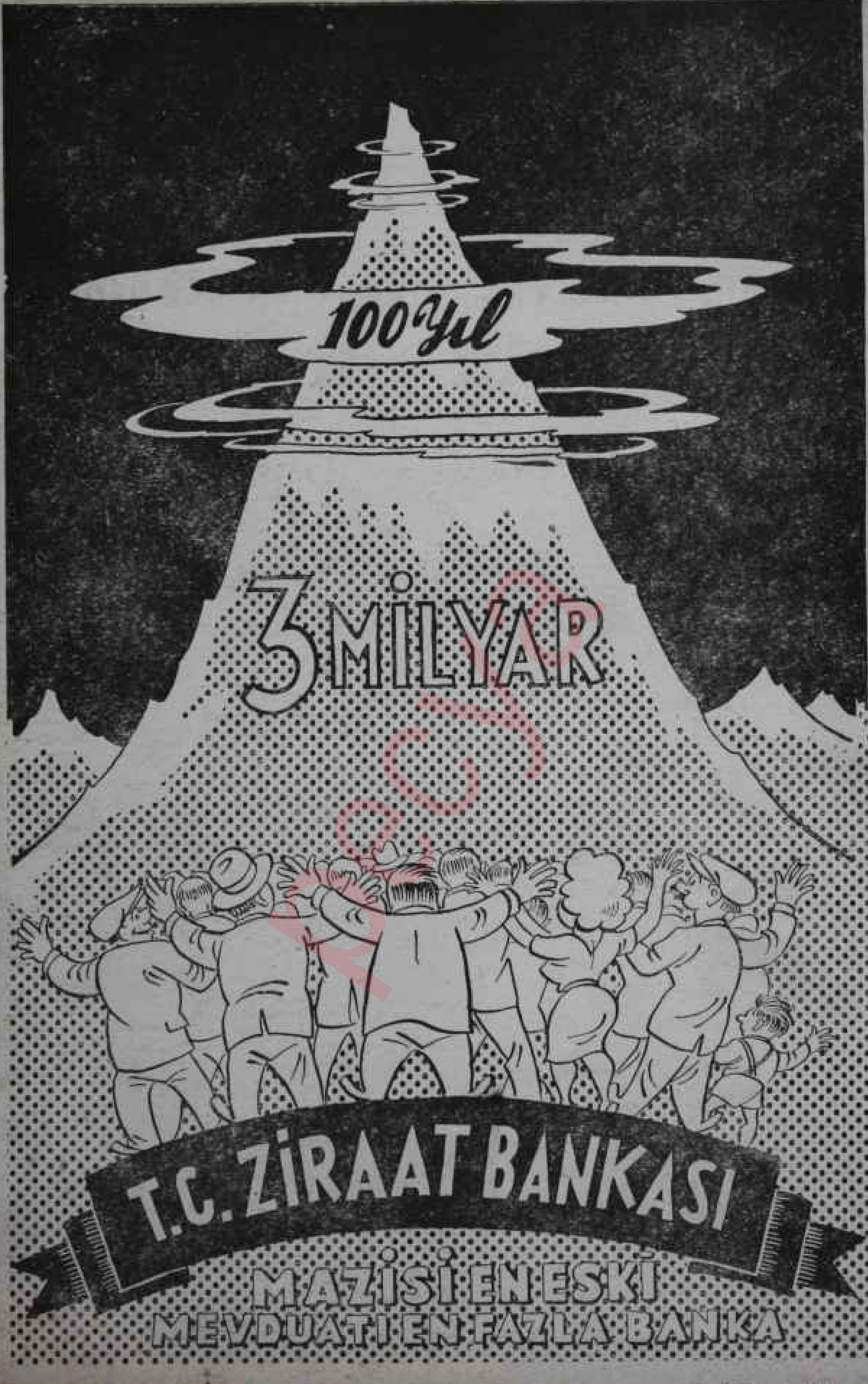
100 talihli 100 Apartman Dairesi ve 49.900 talihli de çeşitli ve zengin para ikramiyeleri kazanacaklardır.

Bu yılın ikramiye plânının tutarı, tam 10 MİLYON liradır.

Saygılarımızla,

TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş
Genel Müdürlük

VV/EA

100 Yıl
3 MİLYAR
T.C. ZİRAAT BANKASI
MAZİSİ EN ESKİ
MEVDUATI EN FAZLA BANKA